

MULTIKULTURNÍ ANDRAGOGIKA A ROMOVÉ

Tamara Sichálová

Bakalářská práce
2013

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2012/2013

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Tamara SICHÁLKOVÁ**
Osobní číslo: **H10343**
Studijní program: **B7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Andragogika v profilaci na řízení lidských zdrojů
v neziskové sféře**
Forma studia: **kombinovaná**

Téma práce: **Multikulturní andragogika a Romové**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z oblasti multikulturality, historie a kultury Romů.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvalitativního výzkumu metodou rozhovoru.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BALVÍN, Jaroslav. Multikulturalita, sociální etika a hra. Praha: Hnutí R, 1991. ISBN 978-80-86798-07-3.

BALVÍN, Jaroslav. Pedagogika, andragogika a multikultura. Praha: Hnutí R, 2012. ISBN 978-80-86798-07-3.

BALVÍN, Jaroslav a kol.. Romové a etika multikulturní výchovy. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1999. ISBN 80-902149-4-0.

DAVIDOVÁ, Eva. Cesty Romů: Romano drom 1945–1990. Olomouc: Univerzita Palackého, 1995. ISBN 80-7067-533-8.

HELUS, Zdeněk. Úvod do psychologie. Praha: Grada Publishing, a.s., 2011. ISBN 978-80-247-3037-0.

NAKONEČNÝ, Milan. Sociální psychologie. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.

PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. Andragogický slovník. Praha: Grada Publishing a.s., 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.

PRŮCHA, Jan. Interkulturní komunikace. Praha: Grada Publishing, a. s., 2012. ISBN 978-80-247-3069-1.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Mgr. Jaroslav Balvin, CSc.
Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

30. listopadu 2012

Termín odevzdání bakalářské práce:

3. května 2013

Ve Zlíně dne 12. února 2013

doc. Ing. Anežka Lengalová, Ph.D.
děkanka

Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby ¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3 ²⁾;
- podle § 60 ³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60 ³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 30.4.2013

G. Hlavka / Tamara

1) zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užít či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlédá k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Tato bakalářská práce se zabývá vztahy mezi majoritní společností a romskou minoritou. Romská témata jsou dnes velmi aktuálním problémem. Tímto se zabývá mnoho organizací, projektů a dalších aktivit, které se snaží problémy řešit. Řešení vyžaduje oboustrannou toleranci, která je bohužel zatím v nedohlednu. Cílem tohoto projektu je zjistit, jak se obyvatelé malého města vyrovnávají s příchodem nových obyvatel, kterými jsou Romové. Projekt dále zjišťuje názory příchozích Romů na jejich nové bydlení.

Klíčová slova: Multikulturalismus, andragogika, kultura, mezilidské vztahy, Romové

ABSTRACT

This thesis deals with the relationship between the majority society and the Roma minority. Roma issues are now a very topical problem. Many organizations, projects and other groups deal with these issues that are trying to solve the problems. The solution requires bilateral tolerance, which is unfortunately not yet in sight. The aim of this project is to find out how the residents of a small town are coping with the arrival of new residents, the Roma. The project also investigates attitudes of the Roma newcomers.

Keywords: Multiculturalism, adult education (andragogy), culture, interpersonal relationships, the Roma

Děkuji panu doc. PhDr. Mgr. Balvínovi, CSc. za odborné vedení mé bakalářské práce, cenné rady, připomínky a trpělivost. Dále děkuji panu Janu Rácovi za zapůjčení knih, konzultace a podporu při výzkumu v terénu. Poděkování patří také dcerám za jejich trpělivost a všem, kteří mi při studiu pomáhali a podporovali.

„Když zacházíme s lidmi podle toho, jací jsou, činíme je horšími. Když s nimi zacházíme tak, jako by byli tím, čím by měli být, zavedeme je tam, kam je máme zavést.“

Johann Wolfgang Goethe

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 MULTIKULTURNÍ ANDRAGOGIKA, MEZILIDSKÉ VZTAHY A ROMOVÉ.....	11
1.1 MULTIKULTURALISMUS A ANDRAGOGIKA.....	11
1.2 KULTURA A MEZILIDSKÉ VZTAHY	12
1.3 KDO JSOU VLASTNĚ ROMOVÉ.....	13
2 VZTAH A JEHO VÝZNAM V KOMUNIKACI MEZI MAJORITOU A MINORITOU.....	16
2.1 VZTAH A JEHO VÝZNAM PŘI ŘEŠENÍ INTERKULTURNÍCH PROBLÉMŮ VE SPOLEČNOSTI.....	16
2.2 VZTAH A JEHO VÝZNAM PRO ŘEŠENÍ INTERKULTURNÍCH PROBLÉMŮ MEZI ROMY A MAJORITOU	17
2.3 VZTAH A JEHO VÝZNAM PRO ŘEŠENÍ INTERKULTURNÍCH PROBLÉMŮ V PROFESIONÁLNÍ ANDRAGOGICKÉ A PEDAGOGICKÉ ČINNOSTI.....	19
2.3.1 Projekt Multikulturní škola	20
3 VZTAH MEZI ROMSKOU MINORITOU A MAJORITNÍ SPOLEČNOSTÍ A JEHO KONKRÉTNÍ PODOBY.....	21
3.1 HISTORICKÝ VÝVOJ VZTAHŮ MEZI ROMY A MAJORITNÍ SPOLEČNOSTÍ.....	21
3.2 VÝSLEDEK HISTORICKÉHO VÝVOJE VZTAHŮ MEZI MAJORITOU A ROMSKOU MINORITOU V SOUČASNOSTI.....	22
3.3 VZTAH A JEHO SOUČASNÉ PODOBY V ČESKÉ REPUBLICCE A V EVROPĚ.....	23
II PRAKTICKÁ ČÁST	25
4 KVALITATIVNÍ VÝZKUM PROJEVŮ VZTAHŮ MEZI ROMY A MAJORITOU V REGIONÁLNÍM PROSTŘEDÍ.....	26
4.1 VÝZKUMNÝ PROBLÉM, CÍL VÝZKUMU	26
4.2 VÝZKUMNÝ SOUBOR, METODA A SBĚR DAT.....	27
4.3 ZPRACOVÁNÍ DAT.....	28
4.4 ANALÝZA SITUACE MAJORITY VE MĚSTĚ.....	29
4.4.1 Otevřené kódování	29
4.4.2 Axiální kódování.....	34
4.4.3 Selektivní kódování.....	36
4.5 ANALÝZA SITUACE NOVÝCH OBYVATEL VE MĚSTĚ – ROMŮ.....	37
4.5.1 Otevřené kódování	37
4.5.2 Axiální kódování.....	43
4.5.3 Selektivní kódování.....	45
ZÁVĚR	46
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	47
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	50
SEZNAM OBRÁZKŮ	51
SEZNAM PŘÍLOH.....	52

ÚVOD

Téma Multikulturní andragogika a Romové jsem si vybrala z důvodu zájmu o problematiku vztahů mezi lidmi a jejich řešení. Multikulturní andragogika je zcela nový pojem. Zabývá se všemi aspekty multikulturalismu. Do každé společnosti neustále přichází mnoho odlišných lidí a lidé se musí spolu učit navzájem žít, navzdory jiným kulturám a dalších odlišností. V České republice je v současnosti uznáno dvanáct národnostních menšin. Nejvíce diskutovaná je menšina romská. Romové jsou neustále podceňováni a odsuzováni za to, jak se chovají. Příčinu jejich chování bychom hledali velmi daleko. Každý člověk je jiný a i mezi majoritou jsou lidé, kteří se chovají mnohdy nevhodným způsobem. Všichni lidé by si měli být rovni a tak se i chovat. Každý by měl mít stejná práva a také by měl být podle stejného práva posuzován.

Kvalitní vztah by měl být důležitý pro každého člověka. Proto by se měli lidé navzájem pochopit a respektovat. Vztahy mezi lidmi některých odlišných kultur jsou již tak vyhrocené, že by se jim mělo věnovat více pozornosti. Dobré vztahy nejsou dnes samozřejmostí. Zlepšit často napjaté vztahy mezi odlišnými lidmi se dnes řeší pomocí různých strategických plánů měst, multikulturní výchovou a dalšími podpůrnými prostředky. Bohužel ne všechny splní očekávaný účinek. Nejen děti, ale i dospělí by měli mít možnost dalších informací a dalšího vzdělání ohledně multikulturní společnosti.

V teoretické části práce se snažíme o objasnění pojmů, které se týkají multikulturalismu, andragogiky, vztahů mezi lidmi a romské minority. Dále se zabýváme problémy soužití a komunikace s Romy, včetně řešení pomocí profesionální andragogické a pedagogické činnosti. V závěru teoretické části se věnujeme současným vztahům mezi Romy a majoritou v různých podobách.

V praktické části představíme kvalitativní výzkum, realizovaný v městě Bystřici pod Hostýnem. Výzkum provádíme s dlouhodobě usazenými obyvateli města a jeho nově přichozími romskými obyvateli. Budeme zjišťovat, jak se lidé spolu učí navzájem žít, a jestli je zde snaha o bezproblémové soužití.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MULTIKULTURNÍ ANDRAGOGIKA, MEZILIDSKÉ VZTAHY A ROMOVÉ

První kapitola bakalářské práce vysvětluje klíčová slova, která se prolínají v souvislostech celé teoretické části práce. Nejdůležitější roli zde má dospělý člověk, který je v interakci s okolním světem, a jeho vztah k němu se neustále vyvíjí.

V teoretické části práce je hodně textu věnováno charakteristice a historii Romů. Bylo zde čerpáno z knihy z roku 1995 *Cesty Romů* autorky Evy Davidové. Původní kultura Romů, která je zde popsána, se v průběhu let již pozměnila. Kniha Ctibora Nečase *Romové na Moravě a ve Slezsku* z roku 2005 je psána v kontextu romské historie. Obrázkovou publikaci *Romowie-Roma-Romanies* o putování Romů napsala dvojice polských autorů v roce 2011. Małgorzata Różycka a Janusz Balkowski zde přehledně, v krátkých textech, popsali historii Romů od starověku až po současnost. Tuto publikaci je možno využít učiteli jako pomůcku při seznamování dětí s romskou historií. Historie Romů by měla být začleněna do výuky v obsazích učiva multikulturní výchovy, v procesech pedagogických a andragogických. Toto poznání hraje důležitou roli při zlepšení mezilidských vztahů. O procesech multikulturní výchovy pojednává kniha Jaroslava Balvína z roku 2010 *Multikulturalita, sociální etika a hra*.

1.1 Multikulturalismus a andragogika

Multikulturalismus je snaha o vzájemný soulad vztahů různých odlišných kultur. Úkolem této společnosti je snažit se jiným kulturám pomáhat, aby mohly dále existovat a rozvíjet se. Tento úkol je úkolem každého státu, celé Evropské unie a celého světa. Multikulturalismus je veškerá snaha o prosazování záměru, aby odlišní lidé, odlišné kultury mohly vedle sebe v dané společnosti žít a navzájem se respektovat. Otázka menšinových společností by se měla řešit v souladu s ústavní Listinou základních práv a svobod člověka. Žádná kultura by se neměla uzavírat jen sama do sebe. (Balvín, 2010, s. 39)

Andragogika je vědní a studijní obor zaměřený na veškeré aspekty vzdělávání a učení se dospělých. Existují rozdílná pojetí andragogiky. (Beneš, 2008, s. 11)

Z hlediska vedení dospělých usiluje andragogika o postižení multikulturality, která je jedna z objektů jejího zkoumání a vede k pochopení multikulturních procesů v současnosti. Přesto, že dospělí absolvovali ve škole multikulturní výchovu, můžou se ocitnout v situaci,

na kterou musí reagovat z hlediska různorodosti kulturních procesů. Nejen multikulturní pedagogika, ale i andragogika by měla reagovat na situaci dnešního multikulturního světa. Andragogika se dělí na tři subdisciplíny: personální, sociální a kulturní. Jako součást andragogiky se nově tvoří multikulturní andragogika. Multikulturní výchova, která byla realizována v pedagogice, může poskytnout informace andragogice a poučit ji ze svých výsledků. Naopak může andragogika pedagogiku obohacovat poznatky s prací s dospělými a analyzovat její teoretické a praktické možnosti. (Balvín, 2012, s. 6)

Integrální andragogika považuje za nejdůležitější opěrné vědy sociologii a psychologii. Těsnější vztah k andragogice má sociologie, kde je v některých směrech nutná jejich kombinace. Zřetelné je to u sociální práce a kulturologie. Do spojitosti s andragogikou se řadí kulturní činnosti, mezi které patří adaptace, enkulturace, socializace, animace, seberealizace, výchova atd. Struktura moderní společnosti, která je dnes více komplikovaná, vyžaduje od andragogiky její široký záběr. Andragogika se dnes věnuje pestré oblasti společnosti jako celku. Do její oblasti patří vše, co se týká lidí. (Jochman, 1992, s. 18-20)

Do andragogiky je možno zahrnout všechny aspekty týkající se člověka. Andragogika zkoumá všechny procesy, ve kterých se člověk ocitá. Zkoumá vlivy prostředí, které na něho působí záměrně nebo nezáměrně. Multikulturní andragogika zkoumá tyto procesy ve vztahu k odlišnostem kultur.

1.2 Kultura a mezilidské vztahy

Kultura v pojetí etnologie a interkulturní psychologie, tj. hodnotové systémy, normy sociálního styku, způsoby myšlení a komunikace, tradice, zvyklosti, rituály, jež jsou charakteristické pro členy určitého etnického společenství či národa. (Průcha, Veteška, 2012, s. 156)

Vliv kultury se projevuje úpravou vrozených sklonů člověka, tedy změnou chování působením příkazů a zákazů. Příslušník určité kultury je stavěn před její kulturní vzorce, mezi které patří například mravy, zákony, tabu, obyčeje. Tyto vzorce vymezují jejich postoje a chování. Každá kultura vyžaduje, jak se má její příslušník chovat, jakých standardů se má držet. Člověk je od dětství veden a vychováván v rodině. Sociální prostředí následně od něj očekává určité způsoby chování. Jedná se o způsoby chování jedince v určitém věku, pohlaví, socioekonomickým statusu. Tyto role vyjadřují vztah

párový, vztah jednoho jedince ke druhému. Jiné role mohou mít příslušníci různých společenských statusů. (Nakonečný, 2009, s. 82)

Kulturní systémy vedle sebe existují, prolínají se, ovlivňují se v závislosti na historii a dalších činitelích. Člověk toto může, ale nemusí úplně poznat. Během svého života řeší mnoho různých společenských situací v mikro i makro souvislostech. Realizuje tak svůj život v průběhu historie. Ovlivňuje tak vztah k té kultuře, ve které vyrůstal, dále vztah ke kulturám jiných etnik, národů a také celého světa. (Balvín, 2010, s. 24)

Sociální srovnávání vlastní a cizí skupiny se objevuje také ve vztazích jedince a skupin. Střetnutí vede často k diskriminaci v pozitivním i negativním smyslu. Identifikace jedince se skupinou vede k napodobování životního stylu, k převzetí systému hodnot. K diskriminaci druhých skupin ve prospěch své vlastní, vede identifikace s vlastní skupinou a může vést k získání nebo ztrátě sebedůvěry, pokud společenská prestiž skupiny upadá. Jedinec se může za skupinu, ke které patří, i stydět. (Nakonečný, 2009, s. 449)

Mezilidské vztahy jsou neustále navazovány a rozvíjeny v různých podobách. Těmto vztahům by se měla věnovat pozornost. Je třeba zkoumat různé činitele, které je ovlivňují. Mezilidské vztahy nejsou jen vztahy mezi dvěma lidmi, ale také mezi lidmi a jejich začleňování do sociálních skupin. Ve vzájemném působení a komunikaci se setkáváme také se vztahy asociálními a antisociálními. Zde si lidé vzájemně ubližují. Tyto vztahy by se měly řešit a vysvětlovat pro rozvoj lepších vztahů. (Helus, 2011, s. 194)

Mezikulturní nevnímavost je řada vlivů, které působí na vnímání lidí a tyto vlivy způsobují zkreslování. Očekávání se mění k horšímu při setkání s jinou kulturou z důvodu odlišných zvyků, obyčejů a morálky. Lidé někdy neznají ani svou vlastní kulturu. Myslí si, že se odlišní lidé mohou navzájem s nimi podobat a chtějí, aby se přizpůsobili jejich pravidlům. Nemůžou rozpoznat prvky kultury cizí a vlastní, protože mají velmi málo informací o kultuře cizí. (Mikuláščík, 2003, s. 74)

1.3 Kdo jsou vlastně Romové

Pravlastí Romů je Indie. Během dlouhého období se odehrával odchod předků Romů ze severozápadní a střední Indie. V několika migračních vlnách odcházeli jedni Romové přes Blízký Východ do jihovýchodní až střední Evropy a další procházeli přes Egypt a severní Afriku do Španělska. Bylo i mnoho dalších migračních vln. Důkazem zastávek v Persii, Egyptě a Malé Asii jsou slova těchto zemí v jejich mluvě. Když Romové

doputovali až do Evropy, zůstali delší dobu v Řecku, kde se živili mnoha řemesly. Mluvílo se tam o nich jako o potulných kotlářích, provazolezcích, hudebnících a kejklířích. V Konstantinopolu, což je dnešní Istanbul v Turecku, jsou doklady o Romech z 9. století. Svatá hora Athos dokládá zprávy o Atsinganech. Ti byli v předcházejícím století pojmenováni jako Athinganoi. Pravděpodobně z tohoto označení vznikl název, který dali ostatní obyvatelé Romům. Můžeme uvést název Cikán, Cygan, Zingari a další. Ve 13. století doputovali Romové do střední Evropy. V našich zemích se tito lidé objevili ve 14. století nebo 15. století. (Davidová, 1995, s. 14)

Romové nejsou podle svých tělesných vlastností homogenním celkem jako většina lidských populací. Většina Romů se od ostatních lidí velmi nápadně odlišuje tmavou pigmentací očí, vlasů a barvou pleti, která je světle až tmavě žlutohnědá. Mezi další charakteristické odlišnosti patří tělesné proporce, tvar ruky a hlavy. Změna životního způsobu, dlouhé usazení v určité zemi se projevují v antropologických změnách. Tyto životní změny ovlivňují i zdravotní stav. Více či méně se antropologické znaky dotýkají společenského postavení Romů. To se projevuje ve špatném zdravotním stavu a v nepříteli dobrých vztazích mezi Romy a majoritní společností. Indoevropský romský jazyk je jedna z nejdůležitějších charakteristik Romů. Stále se ústně přenáší z rodičů na děti. Romové se dorozumí prostřednictvím romštiny na celém světě. Ve Španělsku, Anglii, Skotsku, Irsku, zčásti v Maďarsku, ale i jinde používají již Romové jazyk většiny a romsky nemluví. Slovní zásoba romského jazyka se skládá z novoinického jazyka hindštiny. Dále ze slov převzatých ze zemí, kde se Romové kdysi v dávných dobách při svém putování z Indie zastavili. Další část jejich slovní zásoby tvoří slova země, kde se natrvalo usadili. Romština je v České a Slovenské republice Romy užívána a hned v několika dialektech dle subetnika. Patří sem dialekt východoslovenský, západoslovenský, středoslovenský, maďarský, českých a moravských Romů, rumunských Romů, olašských Romů, německých Cikánů - Sintů. (Davidová, 1995, s. 16-18)

V průběhu vývoje si Romové vytvořili vlastní pravidla, zákony, normy, hodnoty. Kočovní i usedlí Romové tvořili rod nebo rodinu, která byla tvořena z více generací. Každý rod měl svou hierarchii a řídil se svými nepsanými zvykovými zákony. V čele rodu stál vajda, který měl přirozenou autoritu a byl prostředníkem mezi Romy a majoritou. Ve skupinách byli velmi vážení staří lidé, protože byli považováni za moudré díky svým životním zkušenostem. Komunikace s transcendentálními silami přírody a vesmíru byla často přisuzována některým ze starších žen. V romských komunitách se musela dodržovat

přísná morální pravidla. Všechno, co se v komunitě dělo, se dělo a řešilo před všemi místními lidmi. Lidé zde neznali soukromí, sám jedinec neznamenal nic, síla byla ve skupině. Lidé věřili, že dodržování skupinových norem je ochráně před zlem a neštěstím. Nerespektování daných pravidel bylo trestáno. Trest mohl vést až k vyloučení ze skupiny. Náboženství ve středoevropském prostoru vzniklo ze spojení prastarých vlivů různých orientálních kultur a pozměněného křesťanství. Z Indie, jako z původní vlasti Romů, ještě zůstaly pozůstatky v podobě norem na přípravu a spotřeby jídla. Je to takzvaná rituální čistota jídla. Jídlo, které nebylo připraveno v určené nádobě na vaření, nebo se dostalo do kontaktu se sukni ženy, bylo považováno za nečisté. Na romské ženy byly kladeny velké nároky, musely dodržovat přísnější pravidla než romští muži. Ženy se musely postarat o děti, připravit jídlo a v některých skupinách i jídlo ještě obstarat. U muže byla nejdůležitější jeho čest. Muži mezi sebou jednali tak, aby se nedotkli cti druhého neuváženými slovy. Proto je přímá kritika na Roma jím vnímána jako útok na osobu. Odlišné názory se mezi sebou sdílely taktně. (Horváthová, 2002, s. 24-25) Romové, kteří byli rituálně čistí, se nazývali žuže Roma. Tito dodržovali přísnou hygienu a čistotu a nejedli maso z koní a psů. Degeš byl Rom, který požíval koňské maso. Tito Romové byli považováni za horší. Romové nazývání rikoňara, jedli psí maso. I když byly skupiny k sobě laskavé, tak by si žužo Rom nevezal pokrm od degeše. Tyto skupiny mezi sebou nesměly vytvořit partnerské svazky. Jestliže někdo z lidí něco potřeboval, tak šel za druhým a ten mu to dal. Lidé si věci již nevraceli. Všechn majetek byl všech. V komunitě se nesmělo krást. Na materiálních statcích Romové nelpěli, protože dostávali oblečení a další věci od okolních obyvatel. Věci neshromažďovali, ani se o ně příliš nestarali, z důvodu častého stěhování. Rodové šperky představovaly výjimku. Romové v těchto špercích viděli magickou, ochrannou, léčivou moc a také spojení se svými předky. I hudební nástroje byly děděny z generace na generaci. V romské komunitě platila zásada vzájemnosti. Za přínosné pro romskou skupinu byly krádeže a jiné zločiny páchané vůči neromským lidem. Přístup neromských lidí k romským byl otažitý a Romové často žili na úkor většinové společnosti. Od středověku se tento život stal pro Romy běžný. Mezi širšími romskými rodinami v každé osadě byly jiné zvyky, zásady i další značné rozdíly. Tyto odlišnosti byly zřetelnější při usazování některých Romů v trvalých bydlištích. Toto usazování začalo v 15. století v oblasti Uher. Z romské materiální kultury se díky kočovnému životu Romů mnoho nedochovalo. (Horváthová, 2002, s. 26-27)

2 VZTAH A JEHO VÝZNAM V KOMUNIKACI MEZI MAJORITOU A MINORITOU

Odlíšnost kultury hraje velkou roli při vzájemné komunikaci mezi lidmi. Negativní vztah a přístup k odlišnostem znemožňuje vzájemný dialog a porozumění. Těmto negativním jevům se snaží předcházet a pomoci vládní i nevládní neziskové organizace. Tyto organizace realizují různé projekty na podporu pomoci při začleňování menšin do většinové společnosti. Tím se snaží pomáhat při vzájemné komunikaci různých kultur a bourat bariéry mezi lidmi.

2.1 Vztah a jeho význam při řešení interkulturních problémů ve společnosti

Interkulturní komunikace (intercultural communication) je termín označující procesy interakce a sdělování probíhající v nejrůznějších typech situací, při nichž jsou komunikujícími partnery příslušníci jazykově a/nebo kulturně odlišných etnik, národů, rasových či náboženských společenství. Tato komunikace je determinována specifickými jazyky, kultur, mentalit a hodnotových systémů komunikujících partnerů. (Průcha, 2010, s. 16)

Interkulturalismus je snaha společenského systému o vzájemný soulad společnosti, kde se nacházejí odlišné kultury, etnika, národy a národnostní menšiny. Tato ideologie se snaží o vzájemnou bezproblémovou komunikaci v multikulturní společnosti. Interkulturalismus má i své odpůrce, kteří tvrdí, že jsou mezi některými kulturami rozdíly tak velké, že je komunikace mezi nimi nemožná. Toto může relativně vystihnout Palestina a Izrael, kde je sepsání mírové smlouvy daleko. Komunikace a dialog jsou přesto nutné, jinak by se mohlo stát, že by se lidé navzájem vyhladili. (Balvín, 2010, s. 67)

Lidé se potřebují vyznat ve světě pomocí stereotypizace, podle níž příslušníky různých národů a skupin řadí do určitých kategorií. Přisuzují jim obecné charakteristiky. Toto všechno je důvodem pro vznik předsudků, hlavně pokud lidé nemají žádné informace ani přímou zkušenost s příslušníky cizí skupiny nebo národa. Filozofové, historici, literáti, politici, antropologové, sociologové a psychologové se snažili v minulých staletích odhalit národní povahu a stereotypy. V poslední době se zvyšuje počet výzkumů a množství literatury. Neuropatolog a spisovatel, profesor František Koukolík se chystá vydat knihu o národních stereotypch. (Kramulová, 2013, s. 23)

Odlišné kultury nelze posuzovat jen podle svého evropského civilizačního přístupu. Lidé by měli pochopit, že cizí kultury nevnímají jejich kulturu stejně. Pro odlišné kultury je zde mnoho nepochopitelného, směšného, pohrdajícího. Lidé by měli etnocentrismus odstranit ze svého chování, protože je to velká překážka ve vztazích k cizím kulturám. Etnocentrismus se často objeví i na nevědomé úrovni, proto by ho lidé měli ze své mysli úplně odstranit. Nikdo nemůže znát pohled na svět z jiné kultury. Je potřeba, aby lidé cizí kulturu studovali, učili se a ptali se na normy této odlišné kultury. Měli by respektovat tradice a zvyky a hlavně jim nevnucovat své. (Mikuláščík, 2003, s. 301)

2.2 Vztah a jeho význam pro řešení interkulturních problémů mezi Romy a majoritou

Poradními a pracovními orgány podporuje Vláda ČR svou činnost. Zřizuje je podle povahy problematiky jako stálé nebo dočasné. Činnost těchto orgánů zabezpečuje Úřad vlády ČR.

Mezi důležité PPOV týkající se lidských práv a národnostních menšin patří:

- Zmocněnkyně vlády pro lidská práva
Od 16. 2. 2011 je předsedkyní Rady vlády pro lidská práva Monika Šimůnková. Na řízení Rady vlády pro záležitosti romské komunity se podílí jako 1. místopředsedkyně. Zmocněnkyně je v úzké spolupráci s orgány veřejné správy a NNO. Dále spolupracuje s experty zabývající se problematikou ochrany lidských práv a začleňováním romských komunit do majoritní společnosti,
- Rada vlády pro záležitosti romské menšiny
Tento vládní orgán napomáhá začleňování Romů mezi majoritu. Informace o činnosti a složení tohoto orgánu obsahuje jeho Statut,
- Rada vlády pro lidská práva
Tento vládní orgán monitoruje zachovávání a plnění Ústavy ČR a Listiny základních práv a svobod. Dále kontroluje dodržování mezinárodních závazků ČR týkajících se ochrany základních lidských práv a svobod. Kooperuje s NNO a s orgány územní samosprávy,
- Rada vlády pro národnostní menšiny
Tento vládní orgán se zabývá otázkami, které se týkají národnostních menšin (bulharská, chorvatská, maďarská, německá, polská, romská, rusínská, ruská, řecká, slovenská, srbská, ukrajinská). (Vláda ČR, 2013)

Agentura pro sociální začleňování je nástrojem vlády, která pomáhá obcím a městům v procesech sociálního začleňování. Podporuje samosprávy při procesech sociální integrace, mezi které patří podpora vzdělání, zaměstnanosti, sociálních služeb a bydlení. Dále poskytuje pomoc při čerpání finančních prostředků z evropských strukturálních fondů, státního rozpočtu a krajských dotačních programů. Pomáhá samosprávám při komunikaci s orgány státní správy, které se sociálním začleňováním zabývají. (Vláda ČR, 2013)

V nevládní neziskové sféře se problematikou lidských práv a vztahů zabývá mnoho organizací. Mezi významné neziskové organizace zabývající se danou oblastí lze uvést Český helsinský výbor a Slovo 21.

Český helsinský výbor je NNO, která byla založena v roce 1988 v Československu a dále působí od roku 1993 v České republice. Zabývá se problematikou rovnosti a svobody lidí. Návrhy zákonů, které mají souvislost s lidskými a občanskými právy, sleduje, připomínkuje, předkládá alternativní řešení. Sleduje, monitoruje a hledá řešení pro vybrané oblasti, které vyžadují speciální pozornost v oblasti lidských práv. Poskytuje bezplatné poradenství lidem s újmou na jejich právech. Pořádá diskuse, semináře, školení, publikuje a informuje veřejnost. Od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2014 realizuje projekt Cesta k integraci: zvyšování právního podvědomí Romů v Evropě. Hlavním cílem tohoto projektu je zprostředkovat romské komunitě vědomosti a znalosti o lidských právech a občanství. Tímto je vést k dalším důležitým občanským kompetencím a dále k možnosti získání zaměstnání. Mezi důležitý cíl projektu patří celoživotní vzdělávání dospělých Romů a tím pomoc k jejich sociální a profesní integraci. Dalším cílem je zavedení školitelských aktivit, které by vedly k větším znalostem o zásadách v romských komunitách. Snaha projektu je o dosažení větší komunikace a spolupráce s Romy v Evropě. Konsorcium projektu sdružuje pět organizací, mezi které patří LDH, BEMIS, ČHV, APDHA, AEDH. (Český helsinský výbor, 2013)

Občanské sdružení Slovo 21 je NNO, která vznikla v roce 1999 v Praze. Tato NNO se snaží o zlepšení soužití Romů s majoritní společností a integraci cizinců. Jejimi cíli je bojovat proti nenávisti, chránit a dodržovat lidská práva, rozvíjet multikulturní společnost, utvářet lepší náhled na Romy a cizince. Tato organizace spolupracuje se státními i nevládními organizacemi v ČR i v zahraničí. Slovo 21 realizovalo a realizuje mnoho různých projektů. V současnosti jsou to projekty kulturní, vzdělávací, mediální, týkající se informovanosti veřejnosti. Největším projektem, který byl realizován na počátcích

vzniku Slova 21, je Světový romský festival Khamoro. Tento festival se koná každoročně v Praze. V roce 2012 se konal již 14. ročník. Festival Khamoro patří k velkým kulturním událostem. Do jeho doprovodného programu patří koncerty tradiční a současné romské hudby, gypsy jazz, galakonzert. K odborným programům festivalu patří výstavy, filmy, workshopy, konference. Mezi úspěšné projekty dokončené v roce 2011 patří Manušňija na podporu zaměstnávání romských žen a projekt Podpora zaměstnávání Romů v Praze. (Slovo 21, 2013)

2.3 Vztah a jeho význam pro řešení interkulturních problémů v profesionální andragogické a pedagogické činnosti

Multikulturní výchova zahrnuje oblast teorie, výzkumu, vzdělávací praxe ve školách, v mimoškolních institucích. Je zaměřena k vedení mládeže i dospělých, aby se naučili poznávat a respektovat specifika u lidí jiných etnických, rasových skupin, jiných národů. Toto je velmi důležité pro soužití bez konfliktů s příslušníky různých etnických menšin s imigranty. Omezená možnost měnit etnické povědomí mládeže, etnické stereotypy, předsudky, nepřipravenost učitelů objasňovat multikulturní problémy, toto jsou všechno problémy, se kterými se realizování multikulturní výchovy může střetnout. Efektivní multikulturní výchova je založena na vědeckých poznatcích interkulturní psychologie a etnologie. Střediska zabývající se multikulturním poradenstvím jsou zřizována pro účely dospělých lidí. (Průcha, Veteška, 2012, s. 176)

Ve výchovném pedagogickém procesu je velmi důležitá emocionální stránka osobnosti. Také je důležité zapojit v multikulturním procesu, jak stránku emocionální, tak racionální. Tato stránka je již zahrnuta ve výukovém procesu. Žáci, studenti a dospělí lidé jsou ve výuce informováni o historii a současnosti své kultury, ale také o kulturách odlišných. Vzdělávání a výchova v kulturní sféře jsou stejně významné, poskytují společně celkový obraz pohledu na svět. Pro rozhodování žáka, jestli si vybere humanitní a rovnocennou stránku vztahů mezi odlišnými kulturami nebo názory jiné, jsou pro toto důležité vědomosti. Postoje, názory, přesvědčení se nemůžou ani při sebelepší vůli nikomu nutit. Žák by měl ve výukovém pedagogickém procesu získávat informace a podmínky, aby si sám mohl utvořit své vlastní názory na svět, postoje a přesvědčení. Toto je daleko hodnotnější a účinnější, než kdyby byly tyto hodnoty násilně vštěpovány. Tento proces je velmi důležitý a je uskutečňován v současné multikulturní výchově a vzdělávání. (Balvín, 2010, s. 83)

2.3.1 Projekt Multikulturní škola

Zlínský kraj realizoval od 1. 9. 2009 do 31. 3. 2012 projekt s názvem Multikulturní škola. Tento projekt je financován Evropským sociálním fondem (85 %) a státním rozpočtem ČR (15 %). Cílem projektu bylo vytvoření osvětově vzdělávacího programu Multikulturní škola a jeho aplikace ve školách. Dalšími cíli bylo vytvoření metodiky multikulturní výchovy a její použití ve školách, informování o možnostech zahrnutí multikulturní výchovy do učebních plánů a kurikulů škol. Projekt se snažil o zesílení znalostí a dovedností pedagogů a žáků v oblasti multikultury. Ve Zlínském kraji se projektu účastnilo 9 ZŠ a 2 SŠ. Tyto školy získaly certifikát Multikulturní školy. Mezi cílové skupiny projektu patřili žáci základních škol, studenti středních škol, pedagogové, vedoucí pracovníci škol, vedoucí pracovníci a pracovníci neziskových organizací. Pro žáky byly připraveny semináře, před kterými následovalo vyplnění dotazníků žáky. Dotazníky vypovídaly o vnímání menšin žáky, jejich znalostech, a tak bylo lektorům umožněno poznat žáky blíže. Pro 2. stupeň základních škol byly připraveny čtyři semináře. V prvním bloku semináře se hovořilo o majoritě a minoritě. Druhý seminář byl zaměřený na historii Romů. Hovořilo se zde také o vztahu Zlínského kraje a měst k minoritám. Na třetím a čtvrtém semináři žáci konzultovali osobní vztahy k národnostním menšinám. Pro 1. stupeň základních škol byl připraven jeden blok semináře s názvem Multikulturní škola pro nejmenší. Pro dospělé byly připraveny semináře a kulaté stoly. Seminářů se účastnili pedagogové a pracovníci neziskových organizací. Pro ředitele škol a vedoucí pracovníky neziskových organizací byly připraveny kulaté stoly s tématy: Jak se neztratit v průřezových tématech, Diskriminace ve školní i mimoškolní výuce, Státní správa a národnostní menšiny. Další aktivitou projektu byla publikační činnost. Zpracována byla metodika, jak aplikovat multikulturní výchovu ve vyučovacích hodinách. Pomůcka pro kulaté stoly je dotisk partnera projektu LLP. Byl vydán nástěnný kalendář na rok 2012/2013. V tomto kalendáři se promítly ohlasy na projekt. Plakáty slouží jako osvěta multikulturní výchovy ve školách. S projektem byla spjata konference, která se konala 1. 3. 2012 ve Zlíně. Projekt byl realizován a již ukončen a momentálně je ve stavu udržitelnosti. (Zlínský kraj, 2013)

Tento projekt Zlínského kraje je ukázkou propojení profesionální pedagogické a andragogické činnosti. Děti a dospělí lidé jsou zde vedeni nenásilnou formou k tomu, aby lépe vnímali sebe i odlišné okolí, v kterém se mnohdy ocitají. Naučí se lépe porozumět odlišnostem odlišných kultur.

3 VZTAH MEZI ROMSKOU MINORITOU A MAJORITNÍ SPOLEČNOSTÍ A JEHO KONKRÉTNÍ PODOBY

Povědomí o historii Romů je velmi důležité, jak pro Romy samotné, tak pro většinovou společnost. V historii lze spatřit mnoho poznatků, které mají důsledek až do současnosti. Důsledek jejich příkoří, kterým byli Romové po mnoho staletí vystavováni, se promítl do výsledné podoby nepřátelství. Je to oboustranné nepochopení a nezáměr o komunikaci. Znalost historie Romů by mohla aspoň z části pozitivně ovlivnit vztahy majoritní společnosti k Romům samotným.

3.1 Historický vývoj vztahů mezi Romy a majoritní společností

První protiromské usnesení, kdy měli být všichni Romové odstraněni ze země, je už z roku 1538. Toto usnesení přijal zemský sněm Moravského markrabství, který svá úřední jednání vykonával v Brně, anebo v Olomouci. Pozornost zaměřená na Romy ochabla během třicetileté války a po ní, kdy se řešily jiné problémy. Protiromská opatření začala být znovu aktuální v poslední třetině 17. století. (Nečas, 2005, s. 21) Za panování Leopolda I., Josefa I. a Karla VI. násilí proti Romům dosahovalo vrcholu. Dekrety z roku 1697 a 1701 prohlašovaly romské kočovníky a tuláky za psance. Romové byli postaveni úplně mimo zákon. Jejich pronásledovatelé a vojáci je mohli beztrestně zabít. Organizovaly se romské štvance. Při zadržení byli mužové předáni k hrdelním soudům. Romské ženy s odrostlejšími chlapci byli trestáni uříznutím ucha, vymrskáním okolo šibenice. Před vyhoštěním ze země proběhlo ocejchování těla písmenem R. Toto nařízení, vzešlo v platnost v Moravském markrabství od roku 1701 a ve Slezském od roku 1708. Císařský dekret z roku 1706 nařizoval v českém Království u hraničních průsmyků a cest vztyčování cedulí. Na těchto výstražných tabulích se zákazem vstupu Romů byli vyobrazeni visící lidé na šibenici, kteří měli uřezané uši. Nikdo nesměl Romy ukrývat ani jim nijak pomáhat. (Nečas, 2005, s. 22) Od konce 17. století až do přelomu 19. a 20. století se začala Morava a Slezsko měnit a stávaly se cílem potulných a kočujících Romů. Toto nežádoucí migrování bylo potlačováno politikou asimilace, vyhošťováním a také vyhlazováním. Teprve až Romové začali upouštět od tradičních způsobů jejich obživy, tak se vrchnost snažila od přelomu 17. a 18. století postupně romské rodiny usazovat. (Nečas, 2005, s. 24) Vláda Marie Terezie a Josefa II. přinesla tři dekrety, týkající se romské otázky. První dekret byl vydán 29. 11. 1749. V lesích se nesměli potulovat Romové, jinak byli vyháněni. Při druhém vstupu byli trestáni a při dalším usmrceni. V dalším doplňujícím dekretu

z 15. 8. 1754 byli Romové již při prvním vstupu do země trestáni. V roce 1775 byl vydán třetí dekret a ten nedovoloval, aby Romové přicházeli nebo pobývali v zemi. Byla nařízena a prováděna regulace, která měla za úkol usazování uherských Romů. Měli se chovat jako ostatní vesničané, pracovat, odvádět daně. 2. 12. 1784 Josef II. vydal další dekret. Usedlíci měli zůstat usazeni a obdělávat půdu, která byla zdaněna. Jestliže se nebyli schopni uživit, nesměli uzavírat manželství, byly jim odebírány děti na výchovu, chlapci byli odvedeni k vojsku. Romové měli opustit svou kulturu. (Nečas, 2005, s. 45) V roce 1927 byl vydán Zákon o potulných cikánech č. 117/1927 Sbn. Tímto zákonem potulní cikáni nesměli vstupovat do vyhlášených regionů či obcí. (Nečas, 2005, s. 201) Nacisté zahájili na přelomu let 1942 a 1943 protiromský úder. 25. 10. 1939 - 27. 10. 1939 se uskutečnil soupis cikánů, jejich míšenců a potulujících se osob. Romové, kteří neměli stálou a užitečnou práci, byli posláni i s celými rodinami do cikánských táborů. Česká země měla tábor v Letech a Moravská země v Hodoníně. V Auschwitz-Birkenau byl další tábor, kde byli Romové deportováni. (Nečas, 2005, s. 263) Zde a v jiných koncentračních táborech byl po mnoha příkořích ukončen život mnoha Romů. Jen necelá pětina romských usedlíků přežila nacistickou okupaci. Na moravské území se ihned po osvobození začali stěhovat Romové ze Slovenska. Romové se museli natrvalo usadit. Totalitární režim se zasloužil o hlubokou krizi v romských komunitách, ukončil kontakty s okolím, zničil vnitřní vazby a zvyky. Zákaz užívání romského jazyka, omezování romských aktivit, toto vše vedlo k narušení vývoje tradiční romské kultury. (Nečas, 2005, s. 319)

3.2 Výsledek historického vývoje vztahů mezi majoritou a romskou minoritou v současnosti

Tolerance, sebeúcta a respektování odlišností sebe navzájem, jsou základním kamenem komunikace a vzájemného pochopení. Problematika vzájemného soužití patří mezi nejpálčivější mezníky současné společnosti. Stoupající agresivita ve společnosti, nenávisť vůči menšinám či odmítání odlišnost jednotlivců směřují k zamyšlení nad budoucností lidí a hledání možných východisek. (Rác, 2013, s. 3)

Převážná většina lidí se s Romy osobně nestýká. Z tohoto důvodu přežívají mezi lidmi mýty a předsudky, které si předávají z generace na generaci. Stejně je tomu tak i ze strany romského obyvatelstva. Romové byli dlouhá staletí znevažováni a také jejich perzekuce přispěla k tomu, že jsou stále podezíraví k neromskému obyvatelstvu. U Romů převládá

názor, že je nutné vyhýbat se majoritní společnosti z důvodu toho, že jsou tito lidé nebezpeční a nelze jim věřit. Výjimkou je obchodování. (Glassmanová, 2002, s. 27)

Problémy mezi Romy a majoritní společností jsou vzájemné. Romům není umožněn žít spokojený a důstojný život, protože často narážejí na bariéry. Kulturu Romů a jejich způsob života nemohou lidé pochopit, proto jsou vzájemné vztahy velmi chladné. Problémy nelze vysvětlovat jako problémy, které má majorita s romskou minoritou. Jsou to mezery a nedostatky ve vzájemném soužití obou stran. (Navrátil, 2003, s. 11) Romové se potýkají s problémy s účastí v demokratických a politických strukturách naší společnosti, jsou vyloučení z trhu práce. Viditelně se rozpadá tradiční sociální systém Romů. Většinová společnost si myslí, že Romové zneužívají možnosti sociálního státu. Proces sociálního vyloučení snižuje přístup jednotlivců, rodin, komunit na účasti v občanském, sociálním, ekonomickém i politickém životě společnosti. Důvod lze najít v chudobě, diskriminaci, etnické příslušnosti, nízkých příjmech, malou vzdělaností. Mnoho různých ukazatelů je důkazem, že jsou Romové v České republice považováni za sociálně vyloučenou skupinu. Romové žijí v přeplněných bytech, trpí špatným zdravotním stavem, dožívají se střední délky života, páchají mnoho trestných činů, mají mnoho dětí. Děti zanedbávají školní docházku, mají horší školní prospěch, velmi mladé dívky jsou již matkami atd. (Navrátil, 2003, s. 33-35)

3.3 Vztah a jeho současné podoby v České republice a v Evropě

Ve městě Rumburk, které má 10 000 obyvatel, dala podnět k rozpoutání etnických nepokojů potyčka dvou skupin mladíků. Převahu měla romská skupina. Tímto konfliktem, který se odehrál 21. 8. 2011, přerostlo napětí mezi starousedlíky a romskou komunitou do absolutní nesnášenlivosti. Demontrace konající nedlouho po bitce se účastnilo 1 500 starousedlíků. Dav lidí se snažil provokovat Romy. Také na řadě dalších míst Šluknovského výběžku se konaly demonstrace. (Aktuálně.cz, 2012) Masové protiromské nepokoje střežily policejní hlídky dva týdny. Ve Varnsdorfu dne 10. 9. 2011 svolala DSSS akci, která vyvrcholila střety s policií. Byla použita vodní děla, slzný plyn a dělobuchy. (Aktuálně.cz, 2011) V oblastech Šluknovského výběžku je velká nezaměstnanost. Romská ghetta vznikají právě v okolí těchto chudých měst. Už samotná existence romských ghatt vyvolává etnické konflikty. (Aktuálně.cz, 2011)

Projekt Zelený Rumburk realizuje město Rumburk od 15. 3. 2013 do 14. 1. 2015. Tento projekt je financován z Evropského sociálního fondu. Cílová skupina jsou lidé nad 50 let.

Tito lidé řeší problémy spojené s věkem, nezaměstnaností delší šesti měsíců, nedostatečnou kvalifikací, ohrožením sociálního vyloučení. Tato skupina má malou šanci získat pracovní uplatnění. Z této cílové skupiny bude do projektu zapojeno 20 osob. Nejméně 16 z nich získá kvalifikaci v oboru Údržba veřejné zeleně a budou pro ně vytvořena nová pracovní místa. (Město Rumburk, 2013)

V řadě dalších měst České republiky se řeší problémy ve vztahu s Romy. Mezi města s větším počtem Romů (okolo 30 000) patří Ostrava v Moravskoslezském kraji. Město má asi 306 000 obyvatel. Projekt Sociální inkluze realizuje město ve spolupráci s neziskovými organizacemi, městskými obvody, soukromým sektorem, městskou i státní policií, státním zastupitelstvím, Úřadem vlády ČR. Cílem projektu je zkvalitnění vzájemného soužití všech obyvatel. Dvanáct integrovaných projektů je rozvrženo na etapy až do roku 2020. Cílové oblasti vzájemně provázané jsou zaměstnanost, bydlení a vzdělávání. (Statutární město Ostrava, 2013) Problémy vzájemného soužití Romů s majoritou řeší např. město Přerov v Olomouckém kraji, Ústí nad Labem v Ústeckém kraji, Brno v Jihomoravském kraji. Každé z těchto měst řeší romskou otázku více nebo méně úspěšně. Na pomoc přicházejí neziskové organizace, které se snaží svými projekty o zlepšení soužití s Romy.

V České republice žije asi 300 000 etnických Romů a celé Evropě přibližně 12 000 000 Romů. V Evropě je tato menšina nejpočetnější. Největším problémem v každé zemi je hrozba sociálně vyloučených lokalit. (EurActiv.cz, 2012) Mezinárodní nevládní organizace Human Rights Watch se zabývá výzkumem lidských práv. V roce 2011 se ohradila proti tvrzení Evropské komise, která uvedla, že většina zemí EU zlepšila dodržování směrnic o volném pohybu z roku 2004. Poukázala na Francii, jejíž úřady daly příkaz tisíci Romům z Rumunska a Bulharska na opuštění Francie. Procesy s tímto spojené považuje Human Rights Watch jako porušení lidských práv. Francie byla předvolána před Evropskou komisí kvůli diskriminaci na základě etnického původu. Francie se zavázala upravit své zákony tak, aby odpovídaly evropským normám o volném pohybu. Evropská komise může koordinovat kroky jednotlivých států EU v oblasti integrace do většinové společnosti. Členskými státům uložila plnění cílů v oblastech zaměstnání, bydlení, vzdělávání a zdravotní politiky. (EurActiv.cz, 2011)

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 KVALITATIVNÍ VÝZKUM PROJEVŮ VZTAHŮ MEZI ROMY A MAJORITOU V REGIONÁLNÍM PROSTŘEDÍ

Multikulturní společnost je společnost, ve které se nacházíme. Lidé migrují za účelem lepších pracovních podmínek, za příbuznými atd. Migrace obyvatel probíhá jak uvnitř státu, tak i ze státu do státu. Tyto změny s sebou přináší nová témata, kterými by se měla celá společnost zabývat. Působení odlišností ostatních kultur se nevyhne nikdo z nás. Lidé bohužel nemohou tomuto působení uniknout a musí se s odlišností druhých naučit vyrovnávat. Pokud toto nenastane a lidé se nebudou snažit o porozumění a pochopení druhých, může toto vyústit i v občanskou válku.

Na základě individuálních dispozic, míře tolerance a dalších vnitřních a vnějších podmínek člověka se neustále po celý jeho život vyvíjí vztah k okolnímu světu. Člověk si utváří své názory. Jeho názory mohou vycházet z jeho zkušeností, ale i vědomým nebo nevědomým přebíráním názorů většiny.

4.1 Výzkumný problém, cíl výzkumu

Bystřice pod Hostýnem je malé město, které se nachází ve Zlínském kraji na úpatí Hostýnských vrchů. Městečko má kolem 8 500 obyvatel a nebylo zde nutno nikdy řešit nějaké větší závažnosti. Poutní místo Svatý Hostýn, které se tyčí asi 3 km od centra města, každoročně navštíví mnoho turistů. V Bystřici pod Hostýnem sloužil dříve k ubytovacím účelům místní hotel Podhoran. Tato budova se nachází na náměstí vedle místní radnice. V posledních letech sloužil bývalý hotel jako ubytování pracovníků stavebních firem. Budovu vlastní soukromý majitel. Město se s majitelem nedohodlo na koupi a koncem roku 2012 se z místního hotelu Podhoran stala ubytovna pro sociálně slabé obyvatele. Nachází se zde přibližně 50 romských dětí a 50 dospělých Romů.

Cíl kvalitativního výzkumu: Zjištění, jak se obyvatelé malého města vyrovnávají s příchodem nových obyvatel, kterými jsou Romové. Projekt dále zjišťuje názory příchozích Romů na jejich nové bydlení.

Výzkumná otázka č. 1: Jak se obyvatelé města Bystřice pod Hostýnem vyrovnávají se změnou, která nastala v jejich městě?

Výzkumná otázka č. 2: Jaké názory mají Romové na jejich současnou situaci?

4.2 Výzkumný soubor, metoda a sběr dat

Byly vybrány dva výzkumné soubory, jeden z řad majoritní společnosti a druhý z řad minority. Tyto vzorky byly vybrány záměrně, aby se mohly porovnat názory každé strany. U starousedlíků daného města se zjišťovaly názory na příchod Romů. U příchozích Romů se otázky mimo jiné spíše zaměřovaly na spokojenost s bydlením.

Kritérium pro výběr výzkumného souboru:

1. Dospělé osoby z majoritní společnosti, které žijí v Bystřici pod Hostýnem dlouhodobě. Bylo osloveno pět místních lidí. Tři lidé byli vysokoškolsky vzdělaní, jeden člověk středoškolsky a jeden vyučen.
2. Dospělé osoby z řad Romů, které se přistěhovaly na ubytovnu do uvedeného města. Bylo osloveno pět romských žen, které souhlasily s rozhovorem. V době možnosti poskytnutí rozhovoru se na ubytovně pohybovaly většinou ženy.

Metoda sběru dat: Kvalitativní výzkum prostřednictvím polostrukturovaného rozhovoru. *Hlavním úkolem je objasnit, jak se lidé v daném prostředí a situaci dobírají pochopení toho, co se děje, proč jednají určitým způsobem a jak organizují své všednodenní aktivity a interakce.* (Hendl, 2008, s. 50) Výhodou metody polostrukturovaného rozhovoru je možnost zaměnitelnosti pořadí otázek a možnost vyplynutí nových témat. Tato metoda vychází z předem naplánovaných témat a otázek (Švaříček, Šedřová, 2007, s. 160).

Sběr dat: Výzkum byl realizován v Bystřici pod Hostýnem od 18. 2. 2013 do 22. 2. 2013. S respondenty majority byly rozhovory provedeny v jejich zaměstnání po předchozí domluvě. S respondenty romské minority byly rozhovory provedeny na ubytovně a pro ně nečekaně. Několikadenní předchozí telefonická domluva proběhla neúspěšně, tak následoval další pokus. Při něm již byla zvolena osobní návštěva. Ta proběhla úspěšně. Poděkování patří i panu Janu Rácovi, který se výzkumu v ubytovně účastnil. Rozhovory na ubytovně Podhoran probíhaly ve společné kuchyňce, za přítomnosti dalších romských žen a dětí. Tito lidé byli bezprostřední a velmi vstřícní. Rozhovory s respondenty byly nahrávány na diktafon v jejich přirozeném prostředí. Dva lidé ze strany starousedlíků nesouhlasili s nahráváním. Odpovědi byly proto zaznamenány na záznamový arch. Ze strany romských obyvatel byl udělen souhlas všech.

4.3 Zpracování dat

1. Rozhovory byly nahrávány na diktafon. V případě nesouhlasu s nahrávkou, byly rozhovory zaznamenávány na určený záznamový arch.
2. Byla provedena doslovná transkripce. Nazývá se tak proces, při kterém se převádí mluvený projev z interview do psané podoby (Hendl, 2008, s. 208).
3. Otevřené kódování je nejdůležitější fází pro další zpracování výzkumu. Tato fáze zjišťuje pravidelnost v nasbíraných datech. Vyhledávají se zde vztahy mezi jednotlivostmi. V sesbíraných údajích se hledají kódy. (Krohe, 2006, s. 23) *Kategorie obsahuje ty jevy, které jsou ve vzájemném porovnání a náleží k sobě. Jsou stejné nebo velice podobné. Tyto jevy pak abstrahujeme do obecnějšího kódu (kategorie).* (Krohe, 2006, 23) V jednotlivých výpovědích respondentů se hledaly podobné jevy, kterým byla přidělena jména. Potom se podobné pojmy seskupily k sobě a tím byly vytvořeny pro každou skupinu osob čtyři kategorie.
4. V axiálním kódování se výzkumník zaměřuje na kategorie a témata, která se mu zdají nejdůležitější. Můžou se vztahovat ke zvolené výzkumné otázce, cíle výzkumu nebo nejzajímavější kategorii. Ke zvolenému tématu se potom v textu nebo jiných datech hledají další informace. Tyto informace kategorii doplňují a zpřesňují. (Krohe, 2006, s. 25)
Schéma axiálního kódování podle Strausse a Corbinové (1999, s. 73-78)
 - příčinná podmínka: události, případy vedoucí ke vzniku jevu,
 - kontext: podmínky, při kterých jsou užívány strategie jednání nebo interakcí vztahující se k určitému jevu,
 - strategie jednání, interakce: vyvíjí se, proto můžou být zkoumány v čase. Tyto strategie mají záměr a cíl. Jejich účel nemusí mít souvislost se zkoumaným jevem, ale jejich následky mohou tento jen ovlivňovat,
 - výsledky: jednání nebo interakce, které reagují na jev, mají nějaké důsledky. Mohou se vztahovat k lidem, místu, věci, situacím, událostem.
5. V selektivním kódování si klade výzkumník otázku: Jaká je hlavní myšlenka textu? A tím vytvoří ústřední kategorii. V tomto kódování se jednotlivé části výzkumu shrnou do závěrečné teorie. (Krohe, 2006, s. 26)

4.4 Analýza situace majority ve městě

Respondentům bylo kladeno přibližně deset otázek, v kterých byla zahrnuta čtyři hlavní témata výzkumných otázek.

Výzkumné otázky:

- 1) Jak vnímají obyvatelé města příchod nových romských obyvatel?
- 2) Jak vnímají obyvatelé města odlišnost Romů?
- 3) V čem vidí obyvatelé města největší problém?
- 4) Jaké by bylo nejlepší řešení pro bezkonfliktní soužití s Romy?

4.4.1 Otevřené kódování

Po přepsání mluveného rozhovoru se hledaly podobné pojmy (kódy), které měly spolu souvislost. Byla jim přidělena jména (pojmy) a z těchto byla utvořena hlavní kategorie.

Kategorie:

1. Aktuální stav ve městě
2. Důležitost odlišnosti
3. Zdroje negativního náhledu
4. Představa o budoucnosti města

Kategorie č. 1 – Aktuální stav ve městě

Pojmy: velká koncentrace, nerespektování zákonů, problematické chování, nepřizpůsobení

Kategorie „Aktuální stav ve městě“ vyjadřuje postoje, které zaujali obyvatelé města k přichozím obyvatelům romského etnika. Z odpovědí je zřejmé, že všichni obyvatelé města hodnotí příchod Romů velmi negativně.

Marcela

Paní Marcela má 42 let a do města se nastěhovala, když jí bylo 10 let. V Bystřici žije již 32 let a byla doposud velmi spokojená. Příchod nových obyvatel vnímá negativně.

Naše poklidné město není už tak poklidné a nikdy jsme neměli větší koncentraci Romů.

Michaela

Paní Michaela má 64 let a žije v Bystřici od narození. Vždy se jí v Bystřici líbilo, protože bylo městečko klidné, bez větších konfliktů. Příchod Romů vnímá velmi negativně.

Jsou nepřizpůsobiví, nerespektují zákony a narušují život ve městě.

Radek

Pan Radek má 43 let a žije v Bystřici také od malička. Pracuje v blízkosti ubytovny a vnímá příchod také negativně.

...chování těchto obyvatel narušuje doposud dosavadní klid, dosavadní nekonfliktnost. Objevuje se činnost, na kterou jsme tady vůbec nebyli zvyklí v dřívější době. Krádeže, krádeže v takovém rozsahu, že to je naprosto nová věc.

Irena

Paní Irena má 50 let a do města se přivdala ve svých 20 letech. Bydlí zde již 30 let a vždy se jí ve městě moc líbilo. I ona vnímá příchod Romů na ubytovnu velmi negativně.

Jak vnímám příchod do našeho města? Velice negativně. Velice negativně, protože Romové neprojevili nějakým způsobem, to že by chtěli do našeho města zapadnout, do našeho teritoria se přizpůsobit. Vnímám to negativně, prostě jedním slovem.

Jarka

Paní Jarka má 43 let, v Bystřici bydlí od malička. Příchod Romů hodnotí velmi stručně.

No nejsme z toho nadšeni tady.

Kategorie č. 2 – **Důležitost odlišnosti**

Pojmy: vzhled, přizpůsobení, přístup k životu

Kategorie „Důležitost odlišnosti“ shrnuje odlišnosti, které méně nebo více vadí místním obyvatelům na příchozích Romech.

Marcela

Paní Marcele vzhled a kultura Romů nevadí.

Nevadí, ale buď ať mají své státní zřízení nebo se musí přizpůsobit většinové společnosti.

Michaela

Paní Michaela taky nevidí problém ve vzhledu a kultuře.

To mi nevadí, ale měli by žít jinde. Oni se nám stejně nepřizpůsobí, je to kočovný národ, mají to v genech.

Radek

Pan Radek odpovídá na otázku, zda mu vadí odlišnost vzhledu nebo kultura Romů velmi rychle a stručně.

Vůbec ne.

Irena

Paní Irena nevidí ve vzhledu Romů problém.

Vzhled mně vůbec nevadí, ale vadí mi jejich přístup k životu, jejich přístup k zodpovědnosti a v té sociální sféře, že jsou takoví oddaní na to, co jim kdo dá. Jo? Sami se neumí postarat a nesnaží se. To mi velice vadí.

Jarka

Paní Jarka o sobě tvrdí, že je multikulturní a nevadí jí vzhled Romů.

To mi určitě nevadí, neboť já jsem multikulturní si myslím, poněvadž moje dcera má třeba přítele v Egyptě, takže mi to naprosto nevadí. Nějaký vzhled.

Kategorie č. 3 – **Zdroje negativního náhledu**

Pojmy: skupina, konflikt, nevzdělanost, sociální zvýhodňování

Kategorie „Zdroje negativního náhledu“ zahrnuje chování Romů, které nejvíce vadí obyvatelům Bystřice.

Marcela

Paní Marcela vidí problém v jejich shlukování a nerespektování občanských povinností. Problém vidí i ze strany většinové společnosti. Osobně byla svědkem slovního střetu mezi obyvateli Bystřice a Romy.

V množství je síla.

Nepracují, neposílají děti do školy, zneužívají sociální dávky, nerespektují autoritu policii, úřady, instituce.

...tím jací jsou a my jsme to taky z nich udělali.

Michaela

Paní Michaela vidí problém v malém dohledu na děti, v jejich nevzdělanosti i nevzdělanosti dospělých, v závislosti na sociálních dávkách.

Neposílají děti do školy, v supermarketech jsou děti bez dozoru, prodavačky je musí hlídat. Po náměstí lítají neoblečení.

Nepracují, žijí jenom na sociálních dávkách, nevzdělávají se, pak nemají možnost nějakého solidního povolání.

Padesát děcek tam je a nechodí do školy.

Radek

Pan Radek si myslí, že Romům skupinové společenství vyhovuje. Říká, že nezná jejich finanční situaci a problém vidí v nezájmu o vzdělávání.

Nevím, jak to mají mezi sebou, ale ve skupině je jim vždycky líp.

...nevím, jak jsou na tom, kolik berou nějaký dávky, nemám představu, nevím, jaká je jejich situace.

Vzdělání u většiny z nich nehraje nějakou důležitější roli. Podle těch dětí, který by do školy chodit mohly a nebo rodiče, kteří by je tam měli vést, a vím, že do té školy nechodí, do vyučování, tak si myslím, že ten zájem z jejich strany není zas až takový, že si říkají prostě to není hlavní priorita, že ten život je o něčem jiným.

Irena

Paní Irena vidí problém v ekonomickém zvýhodňování a ve velké nevzdělanosti Romů, se kterými se osobně setkala. Pracuje v obchodě a přímo řešila konflikt s Romy.

...a byla jsem svědkem toho, že vlastně u nás zcizovali zboží, jiným slovem kradli a museli jsme tady ten konflikt řešit...i když si myslím, že tady u těchto lidí to zažijeme, pokud budou v Bystřici svým způsobem několikrát, protože to jsou lidé, kteří se nedají odradit...

Nevěřím, že jsou chudobní... prostě téma s-kartama a sociálníma dávkama, že si pomohou tak, že se můžou slídně oblíct, solidně najíst, prostě i těm svým dětem můžou dat, to co vlastně potřebují...

...jim stačí to, co umí a víc ty děti netlačí, aby se snažily, půjdeš na střední školu, uč se víc, jenom prostě to, co musí a hotovo.

Jarka

Paní Jarka si myslí, že Romům vyhovuje bydlení pospolu. Problém vidí ve zneužívání sociálních dávek Romy a ve zneužívání jejich nevzdělanosti. Konflikt s nimi přímo řešila.

...protože jsou pospolu, mají svou komunitu, můžou se spolu domluvit, můžou se spolu srocovat, můžou se spolu domluvit na tom, že někde něco vezou, neboli česky ukradnou.

...jako obchodníci co pracujeme, tak všichni vám můžou nezávisle potvrdit, že jsme měli problém s romskou komunitou...

...těží z toho, že mají sociální dávky, těží z toho, že třeba i mladí do 18 let mají různé výhody zdarma, mají hodně věcí ze sociálního zdarma...

Sází na to, že jsou nevzdělání, že si můžou spoustu věcí dovolit a že sází na to, že jsou nevzdělání.

Kategorie č. 4 – **Představa o budoucnosti města**

Pojmy: nevšímavost, vystěhování, osvěta, přizpůsobení

Kategorie „Představa o budoucnosti města“ zahrnuje přístup k řešení bezkonfliktního soužití mezi obyvateli Bystřice a nově příchozími obyvateli romského etnika.

Marcela

Paní Marcela vidí ze strany města nezáměr o novou problematiku. Myslí si ale, že pokud budou Romové v městě nadále pobývat, město bude muset problémy stejně nějakým způsobem začít řešit.

...město chce, aby se odstěhovali.

...žít stejným způsobem života, jako ostatní občané.

...ať se vystěhují a budeme mít tady ten svůj poklid, anebo pokud tady zůstanou, bude muset město tyto problémy řešit i ve spolupráci s jinými orgány a institucemi.

Michaela

Paní Michaela vidí v bezkonfliktnosti jednoznačné vystěhování Romů z města.

Jak my můžeme změnit jejich chování? Jedině, že by žili v osadách. Oni by tak mohli kočovat, tancovat, zpívat večer u ohně.

...bydlí vlastně v centru města. Podhoran by měl být využíván k cestovnímu ruchu, ne aby na tom jenom někdo vydělával.

Radek

Pan Radek říká, že se město zatím nijak nesnaží o nějakou integraci Romů na ubytovně.

Myslí si, že je potřeba oboustranná změna v chování a jednání, jak starousedlíků, tak nově přistěhovaných Romů. Přesto si myslí, že by stávající situaci vyřešilo odstěhování Romů z města.

...zatím nic hmatatelného, co se týká tady té skupiny, co je přistěhovaná.

Romové by měli změnit svoje chování a starousedlíci by měli změnit ten náhled na ně jako na skupinu, kdy takzvaně všichni v jednom pytli...

Ty problémy budou a řešit se budou muset, ale nepovede to k nápravě.

Irena

Paní Irena si myslí, že by bylo nejlepší řešení, aby se Romové z města odstěhovali. Podle ní by se měla romská otázka řešit celoplošně. Neví o žádné aktivitě ze strany města.

...a myslím, že se o nic nesnaží, protože tady lidi nejsou s nima spokojeni...

Já bych řekla, že by bylo úplně nejlepší, kdyby Romové z Bystřice zmizeli, a to je všechno.

Já ty problémy nevyřeším, ale naše společnost by se nima měla hluboce zabývat.

Jarka

Paní Jarka říká, že se město nesnaží o nějakou integraci. Bezkonfliktnost by se mohla podle ní řešit nějakou osvětou ze strany města. Nejlepší řešení stávající situace vidí ve vystěhování Romů z města. Myslí si, že by mělo být umožněn Romům kočovnictví a volný způsob života mimo měst.

Město se nesnaží naprosto o ničem, protože jsme tady malá komunita...

Myslím si, že nějaká osvěta ze strany města, možná i nějaké setkání bílých občanů.

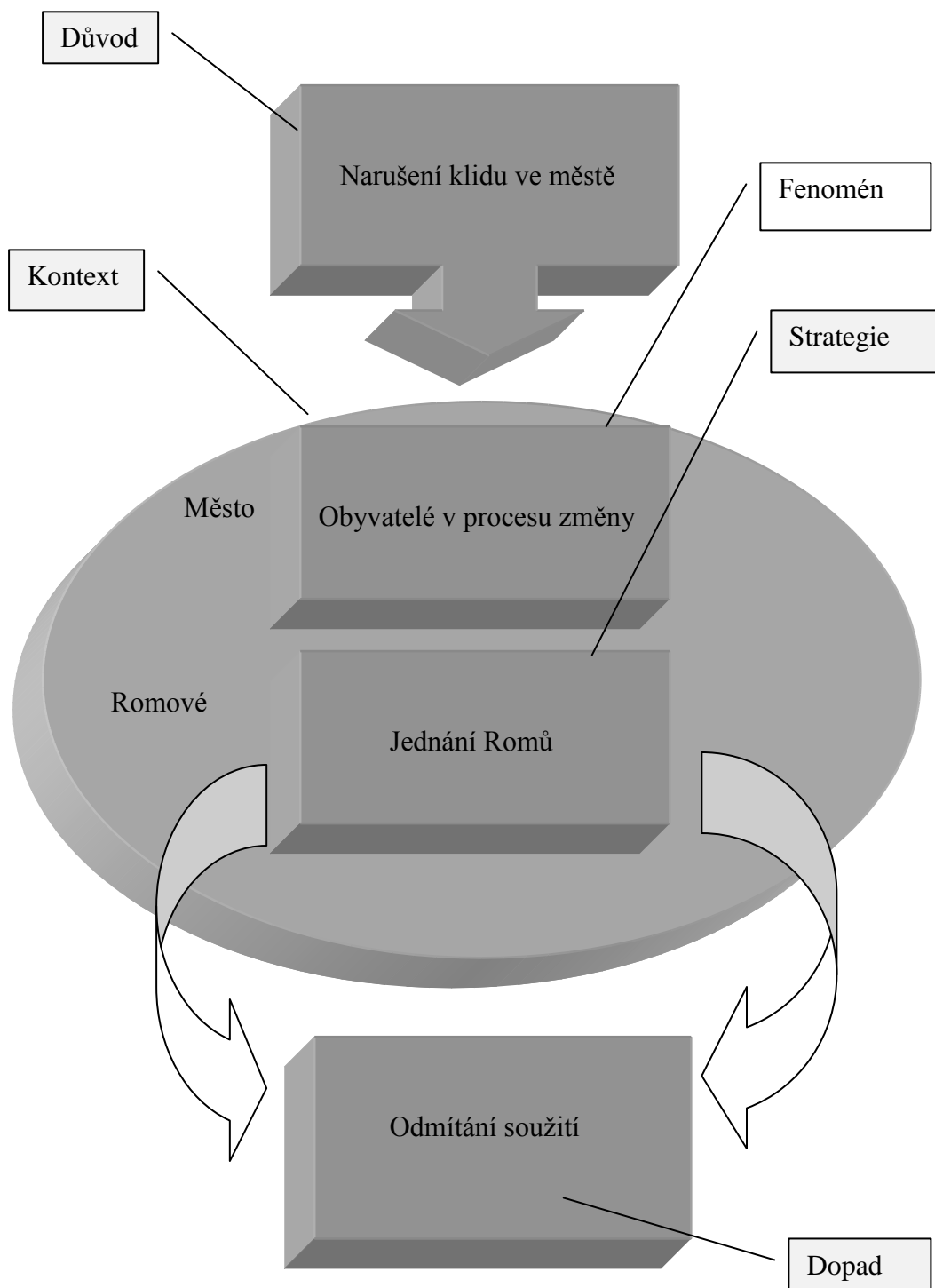
...pokud chtějí žít jako dříve v maringotkách, ale by jim možno umožnit...ať si zařídí bydlení na okraji nějakých třeba velkých měst...

Já si nemyslím, že by ani já, ani 99,9% občanů by nechtělo, aby tady zůstali. Ať jdou za svým pocitem a cílem, ale pokud pakli se neumí přizpůsobit, tak my je tady prostě nechceme.

4.4.2 Axiální kódování

Jako nejdůležitější téma z textu vyplynulo „Narušení klidu ve městě.“ Důsledek procesu vedl k odmítání soužití s Romy. Toto axiální kódování vysvětluje obrázek č. 1.

Obrázek 1: *Axiální kódování - starousedlíci*

4.4.3 Selektivní kódování

Ve výpovědích místních lidí se objevují negativní ohlasy na příchod Romů a na Romy samotné. Proto je hlavní, centrální kategorie nazvána „Změna chování Romů.“

Vztahy vzhledem k centrální kategorii

1. Změna a chování a aktuální stav ve městě

Zde jasně vyplývá negativní vnímání nových romských obyvatel. Pro obyvatele Bystřice, kteří žijí ve městě již mnoho let, je to negativní změna, která jim narušila dosavadní poklidný život ve městě. Problémy vidí v příchodu velkého množství romských obyvatel, v jejich nerespektování zákonů, v krádežích a nezájmu snahy o začlenění.

2. Změna chování a důležitost odlišnosti

Lze konstatovat, že vzhled Romů není důležitý. Pro obyvatele Bystřice je důležité to, aby se Romové přizpůsobili většině a žili jak ostatní lidé. Největší problém vidí v nepřizpůsobivosti. Pokud se Romové nehodlají přizpůsobit svým chováním většině, tak řešení vidí v jejich samostatném státním zřízení, bydlením mimo město, povolení kočovnictví.

3. Změna chování a zdroje negativního náhledu

Obyvatelům Bystřice na Romech nejvíce vadí zneužívání sociálních dávek, ekonomické zvýhodňování ze strany státu. Další problém spatřují v nezájmu o vzdělávání sebe a svých dětí, nezaměstnanosti a konfliktech s nimi. Také jim vadí volnost romských dětí. Považují společné bydlení a shlukování Romů za prostředek jejich síly. Romové podle nich nerespektují autority, mezi které patří policie, úřady a různé instituce.

4. Změna chování a představa o budoucnosti města

Zde je zřetelné, že pokud Romové nehodlají změnit své chování, měli by se z města odstěhovat. Soužití s nimi by mělo řešit podle místních obyvatel ve spolupráci s městem a dalšími institucemi. Další možnost řešení je osvěta ze strany města nebo setkání obyvatel. Romská otázka by se měla řešit celostátně. Zdejší obyvatelé se nemohou smířit s tím, že z místního hotelu uprostřed města, se stala ubytovna pro sociálně slabé. Mají zájem o to, aby se hotel využíval za jiným účelem.

4.5 Analýza situace nových obyvatel ve městě – Romů

Respondentům bylo kladeno přibližně deset otázek, v kterých byla zahrnuta čtyři hlavní témata výzkumných otázek.

Výzkumné otázky:

- 1) Z jakého důvodu a odkud přišli Romové do Bystřice?
- 2) Jak se snaží Romové o začlenění do většinové společnosti?
- 3) Jaké problémy Romové v Bystřici zaznamenávají?
- 4) Z jakého důvodu by se Romové odstěhovali?

4.5.1 Otevřené kódování

Po přepsání mluveného rozhovoru se hledaly podobné pojmy (kódy), které měly spolu souvislost. Byla jim přidělena jména (pojmy) a z těchto byla utvořena hlavní kategorie.

Kategorie:

1. Aktuální stav bydlení
2. Snaha o začleňování
3. Zdroje problémových vztahů
4. Představa budoucího bydlení

Kategorie č. 1 – Aktuální stav bydlení

Pojmy: Ubytovna, spokojenost, smlouva na dobu určitou

Kategorie „Aktuální stav bydlení“ vypovídá, že Romové, kteří se nastěhovali na ubytovnu, jsou z různých měst. Všichni měli problémy s bydlením a jejich prozatímní východisko je ubytovna v Bystřici pod Hostýnem. Na ubytovně jsou spokojeni.

Bára

Paní Bára má 21 let. Na ubytovnu se přistěhovala z Kroměříže, protože neměla kde bydlet. Přesto, že je spokojena s bydlením, tak by uvítala bydlení jinde.

Jako bydlet někde v podnájmu? Určitě. Jako ubytovna je to tady dobrý, jako fajn, ale určitě je to jiný, když máte vlastní byt, kuchyň, víte. Je to něco jinýho.

Jako když je v pohodě, když je zaplacený, nejsou problémy. Já už měla prodloužený na třikrát.

Eva

Paní Eva má 38 let. Na ubytovnu se přistěhovala z Holešova, protože si její druh našel novou přítelkyni. S bydlením je spokojena, není samotářka, ráda se baví, ale přesto si hledám jiné bydlení.

Hledám, hledám, tady to není nastálo, hledám.

Mám na určitou, mám na půl roku, do šestýho měsíce to mám, od ledna do šestýho, přišla jsem v lednu, sbalila jsem malýho a šla jsem z domu pryč.

...vždycky přijdu sem, nemám ráda samotářku, my ne, my jako cigáni, my jsme dobrý cigáni. My jsme olaští cigáni a jsou tady i rumungři...Jó, v pohodě jsme.

Berta

Paní Berta má 29 let a přistěhovala se z Prostějova. S bydlením je spokojená.

Tak jsem měla byt, přišla jsem o něho, šla jsem k rodičům, ale u rodičů jsem nemohla byt, takže ze dne na den nás vyhodili, takže nás pan Pepa zachránil...My jsme zavolali panu Pepovi a ještě ten den jsme přišli bydlet.

Růžena

Paní Růžena má 54 let a na ubytovnu se přestěhovala z Přerova. Je sama a nemocná a bydlení jí vyhovuje.

...mama mi umřela, rodiče mi umřeli, neměla sem ku komu jít, protože rodiče prodali byt...Všechno si to pobrali segry, brachové...v Přerově byly obsazeny byty, a tak sem přišla sem a tady sem dva měsíce.

Já nedělám bordel nic, sem sama na pokoji, já sem nemocná, tak nikomu neubližuju, bavím se s každým, pokud je slušný člověk, když ne, tak si ho nevšímám...

Marie

Paní Marie má 29 let. Na ubytovnu se nastěhovala před třemi měsíci z Valašského Meziříčí, protože neměla právě kde bydlet. Bydlení ji prozatím stačí, než si nenajde něco jiného.

Jo, jo, jsem tady kratší dobu, ale je to dobrý.

To máme do toho června nebo do šestého měsíce.

Sem tady, dokud si něco nenandeme, něco lepšího, většího, dohromady šest lidí, vlastně čtyři děti, manžel a já. Pokoj je jenom po jednom, plus sprchu a záchod.

Kategorie č. 2 – Snaha o začleňování

Pojmy: Zaměstnání, vzdělání, sociální dávky, jazyk, národnost

Kategorie „Snaha o začleňování“ shrnuje postoje Romů k různým aspektům jejich života.

Bára

Paní Bára je na mateřské dovolené. Má dvě malé děti ve věku dvou let a osmi měsíců. Vzdělání jejich dětí považuje za důležité. Sama má základní vzdělání. Umí se dorozumět jazykem romským i českým. Hlásí se i k české národnosti i k romské.

Ze zkušenosti co mám já jako, co jsem měla takhle tak v životě, tak určitě. Je to úplně něco jiného, když je člověk vzdělaný nebo takhle, jako do života, do budoucnosti.

Aji tak, aji tak, určitě. Jako že bych byla Romka a s Čechama ne, nebo něco takového, nechcu mít společného, to ne, já nejsem taková.

Eva

Paní Eva je evidována na úřadě práce. Má syna, kterému bylo minulý rok v listopadu sedm let. Paní Eva brala do sedmi let věku jejího syna příspěvek na péči z důvodu jeho hyperaktivity a agresivity, který jí teď skončil. Vyřizuje si ze zdravotních důvodů důchod, který jí byl schválený jako částečný. Chtěla by, aby její syn chodil do školy. Sama má základní vzdělání. Umí mluvit česky, slovensky, romsky. Hlásí se i k české národnosti i k romské.

...jsem brala tu péči a teď mi to skončilo do sedmi let, ono mi to brali jako mateřskou a po sedmi letech, že už jako musím na úřad práce, takže měsíc, teď měl sedm let v listopadu, takže prosinec, leden, únor jsem na pracáku. Má odklad ze zdravotních důvodů. On je hyperaktivní, agresivní.

Nějakou práci kdybych chtěla, tak bych si jako mohla shánět, ale mě nedají, protože já půjdu do důchodu, budu mít důchod, už to mám schválený, částečný, takže čekám na Prahu, jen na peníze.

Jo, jo, já jsem řekla, že malýho jako dám do školy, všechno učit ho budu. On nechodí do školy a umí do stovky počítat, já jsem ho to naučila. Je chytrý zas na tu školu.

Berta

Paní Berta je na mateřské dovolené. Má dva malé syny. Vzdělání dětí je pro ni důležité. Sama má základní vzdělání. Paní Berta nemluví romsky, ale trochu rozumí. Umí dobře česky a před dětmi mluví jen česky. Hlásí se k romské i české národnosti.

...my mluvíme před děckama česky...Já nemluvim cigánsky...Moje mama je německá cigánka. Já jsem napůl německá cigánka. Můj otec pochází ze Slovenska...my když jsme se chtěli učit jako doma cigánsky, tak nám tata řekl, že nás to učit nebude, že by nám to dělalo problém.

Aji k české, aji k romské, žijeme v Česku, ne?

Růžena

Paní Růžena je evidována na úřadě práce čtyři a půl měsíce. Žije ze sociální dávky. Je nemocná, nemůže pořádně chodit, má problémy s klouby. Chodila dva roky do zvláštní školy. Její dcera nemá vzdělání, pracuje v Anglii a matku nenavštěvuje. Paní Růžena pochází ze Slovenska a umí mluvit slovensky, romsky a česky.

Jsem nemocná, kdyby byla práce, tak nedají, jsem nemocná.

...já mám dvě školy, jak se tomu říká, mám dva ročníky, ale do té jiné školy, negramotné, do zvláštní se to říká. V Levoči.

Marie

Paní Marie je na mateřské dovolené. Má čtyři malé děti. Vzdělání považuje za důležité. Sama má základní vzdělání a roční romský kurz – kuchař, číšník. Umí hovořit romsky, česky, trochu maďarsky, protože její manžel je Maďar. Hlásí se spíše k české národnosti.

Ted' sem na mateřské, ale jinak sem v kuchyni. Jsem ted' na mateřské vlastně, jinak pomocná síla ve Valašském.

Romsky, česky, manžel je vlastně Maďar, tak trošku maďarsky.

Kategorie č. 3 – **Zdroje problémových vztahů**

Pojmy: Urážky, slovní napadení, odsuzování, bitky

Kategorie „Zdroje problémových vztahů“ vypovídá o konfliktech mezi Romy a starousedlíky Bystřice.

Bára

Paní Bára otázku, zda dochází ke konfliktům mezi obyvateli Bystřice, pochopila jinak, než byla míněna. Odpovídá tak, jako by byla otázka míněna na Romy na ubytovně. Toto bylo vysvětleno později.

Tady se každý s každým domluvíme, když je něco, nějaký problém, tak jsou jako lidi, že sednou, popovídají si o tom a nějak dělají úsudek z toho a dá se to.

Eva

Paní Eva říká, že konflikt měla a že měli konflikt i ostatní. Hovoří o slovním napadení jejího malého syna.

Měla jsem. Mě napadli. Malý šel do vchodu a on na něho jeden chlap – ty černý cigáne zmizni. Aji ta holka měla problém, jak nás napadávají venku. Ona si vás taky špatně rozuměla, ona měla taky problém.

Ano, napadávají nás. Napadávají nás slovně. No a před vánocemi i tady napadli aji se s nima bili, to jsem tady já nebyla. Bili se naše tady a bílí lidi, svatí. Z Bystřice napadli, no. Mladí. Ona vám to řekne Hana, jak je napadli.

Jo, když jdu, tak se kolikrát bojím. Víte co, aby mě nenapadli. Tak ano, dyť minule, kdy to bylo, když vás napadli v prosinci, kdy to bylo v prosinci, nebo na Nový rok to bylo, zrovna jak jsem přišla, napadli, naskčili na ně, no...

Berta

Paní Berta popisovala napadení v drogerii, kdy je prodavačka obvinila neprávem. Paní Berta je těhotná a říká, jak ji prodavačka obvinila, že má pod oblečením něco schovaného. Proto na ni romské ženy zavolali policii. Taky říká, že dochází i k slovnímu napadení. Nelíbí se jí chování bílých obyvatel Bystřice a říká, že nikde jinde neměla nějaké problémy s bílými. Až tady po přistěhování do Bystřice.

Tak to bylo vlastně napadení v té drogerii, jak jsme se bavily. V obchodě. Jak se to stalo, jak jsme tady bydleli, to bylo v té drogerii, to byla ta paní, mě napadla, jako že jsem něco vzala...

...jsme v jednom městě, tak bysme se prostě měli tak chovat, měli by se chovat aji oni k nám, jo a neprostě, aby nás odsuzovali, když člověk prakticky nic neudělal. Kdybych ho

napadla, tak řeknu no tak dobře, tak napadla jsem, no dobře...když jdete po venku, v obchodě, u pokladny vám řeknou, táhněte, takové věci, to není hezký, ne?

Já jsem neměla nikdy problém s bílýma, nikdy. Až jsme přišli tady sem do té Bystřice, tak tady s těma. Já jsem bydlela šest a půl roku v baráku mezi bílýma, moje děcka jim do teď říkají této, strejdo. My jsme se navštěvovali mezi sebou, jo...Až jsme přišli sem do té Bystřice, tak teprve tady to začalo, že jo prostě urážky, jo a takový to. Já pocházím z Moravské Třebové, já jsem se přestěhovala do Prostějova, tam jsem bydlela devět let a těch devět let jsem nepocítila, že by mě tam někdo třeba, oni nás tam brali, jaký jsme.

Růžena

Paní Růžena ven skoro nevychází, protože nemůže chodit. Proto nějaké střety nezaznamenává.

Nechodím ven, nemožu na nohy, já si chodím po chodbě.

Marie

Paní Marie na otázku ohledně konfliktů odpověděla jen krátce. Je možné, že otázku pochopila jinak, než byla původně zamýšlena.

Myslím, že ne.

Kategorie č. 4 – **Představa budoucnosti**

Pojmy: Možnost, finance, pronájem, vlastní bydlení

Kategorie „Představa budoucnosti“ ukazuje postoje romských žen k životu na ubytovně.

Bára

Paní Bára na otázku ohledně odstěhování odpovídá, že by se odstěhovala kvůli lepšímu bydlení.

...kdyby byla možnost přestěhovat se jako zpátky do Kroměříže takhle do podnájmu tak tak určitě. Jako není tady problém nebo takhle, ale určitě to tady není nastálo, ale je to přece jenom ubytovna. Jako můžou být tady lidi v pohodě, můžou si vycházet s každým, můžete mít život pěkný, ale je to defakto ubytovna. Je to lepší, když máte vlastně svoje jo...

Eva

Paní Eva říká krátce, že o odstěhování přemýšlí.

Jo, jo, jo, tak furt je to lepší mít svůj.

Berta

Paní Berta momentálně o přestěhování nepřemýšlí. Z finančních důvodů si nemůže dovolit nějaké stěhování.

Až budou na to finance, tak jo. Z finančních důvodů, teď vlastně čekám pátý dítě, jo, pátý, mám čtyři kluky, tak se snažím o holku, mám je po dvou letech, ten je nejstarší, ten je teď osmiletý, potom mám šestiletýho, čtyřletýho a malej bude mít tři. A já mám všechny děcka bílý.

Růžena

Paní Růžena o odstěhování vůbec nepřemýšlí.

Ne, já tady nemám žádný problémy.

Marie

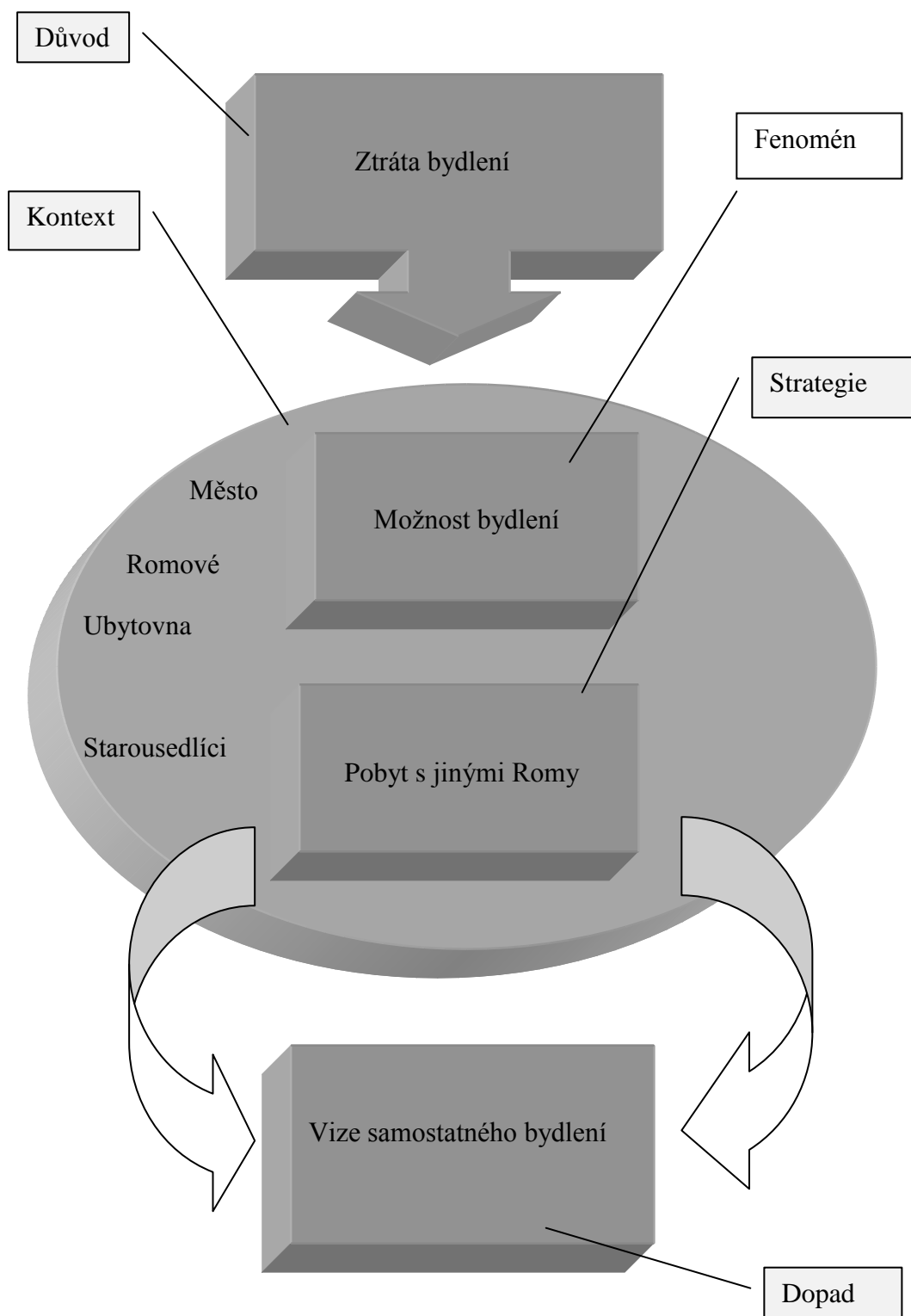
Pan Marie taky o odstěhování zatím nepřemýšlí. Je zde teprve třetí měsíc.

Zatím ne, my sme zatím zašli, takže zatím je to dobré. Zkoušíme shánět.

4.5.2 Axiální kódování

Jako nejdůležitější téma z textu vyplynulo „Ztráta bydlení“. Důsledek procesu axiálního kódování vedl k představě samostatného bydlení Romů. Toto axiální kódování vysvětluje obrázek č. 2.

Obrázek 2: *Axiální kódování - Romové*

4.5.3 Selektivní kódování

Z výpovědí romských lidí je zřetelné, že ubytovnu považují za přechodné bydlení, kde mohou při dodržování určitých pravidel bez problému bydlet. Hlavní kategorií proto bude „Přechodné bydlení.“

Vztahy vzhledem k centrální kategorii

1. Přechodné bydlení a aktuální stav bydlení

Romové, kteří jsou na ubytovně, přišli každý z jiného města. Jejich důvod odchodu odtud byl problém s bydlením. Ocitli se z nějakého důvodu bez přístřeší. Dozvěděli se o nové ubytovně v Bystřici a přestěhovali se tam. S bydlením jsou prozatím spokojeni a na ubytovně nemají žádný problém.

2. Přechodné bydlení a snaha o začleňování

Na ubytovně hovoří Romové mezi sebou většinou romsky. Vztahy mezi sebou mají dobré. Oslovené Romky se většinou hlásí k české i romské národnosti. Všechny umí mluvit dobře česky. Romsky nemluví jedna Romka. Některé romské ženy ovládaly i třetí jazyk (slovenský, maďarský). Tři ženy jsou na mateřské dovolené, dvě ženy jsou bez zaměstnání ze zdravotních důvodů. Ženy v komunikaci s bílými lidmi problém nevidí. Některé z nich s nimi dříve měly velmi dobré vztahy.

3. Přechodné bydlení a zdroje problémových vztahů

Většina oslovených Romek měla se starousedlíky Bystřice nějaký konflikt. Jednalo se většinou o slovní napadení ze strany starousedlíků. Jedna z Romek byla neoprávněně osočena z krádeže. Tato Romka neměla v životě žádné problémy s bílými lidmi. Konstatuje, že obyvatelé Bystřice vykazují vůči nim, jako Romům, velmi negativní vztahy. Dochází i k bitkám.

4. Přechodné bydlení a představa budoucnosti

Romské ženy by uvítaly bydlení ve vlastním bytě, i když na ubytovně žádné problémy nejsou. Ubytovnu považují za přechodný pobyt, kde jsou spokojeny. Většina žen se časem hodlá přestěhovat kvůli samostatnému bydlení.

ZÁVĚR

Z celkového výzkumu je zřejmé, že obyvatelé Bystřice nejsou se současným stavem ve městě spokojeni. Chtějí, aby se Romové z města vystěhovali, jestliže se nehodlají jim přizpůsobit. Přizpůsobení vidí ve stejném způsobu života jako ostatní lidé z většinové společnosti. Nepřizpůsobivost vidí v nevzdělanosti, zneužívání sociálního systému a konfliktních situacích s nimi. Většina z místních lidí si myslí, že bydlení pohromadě Romům vyhovuje. Z výsledků výzkumu lze jednoznačně vidět, pokud by měli Romové možnost samostatného bydlení, tak mu dají přednost. Zde můžeme spatřit nedostatek vzájemné komunikace a neznalosti. Romové bydlí na ubytovně z důvodu nedostupnosti jiného bydlení. Romům bydlení pospolu nevadí, ale nevyhovuje jim. Uvítali by podnájem, kde by mohli bydlet samostatně a mít vlastní bydlení. Ani jedna Romka z oslovených nepracovala, ale byla na mateřské, nebo nepracovala ze zdravotních důvodů. Žádnou z nich nelze napadnout z důvodu jazykové bariéry. Mluvily velmi dobře česky, většina z nich i romsky. Jazykové znalosti se určitě můžou považovat za úspěšné začleňování do dané společnosti. Zachování romštiny lze považovat za částečné zachování jejich upadající původní kultury.

Změna, která ve městě nastala po příchodu Romů, je pro obyvatele Bystřice pod Hostýnem zcela zásadní. Obyvatelé se nechtějí se změnou smířit. Řešením by mohla být snaha o oboustrannou komunikaci, v které si každá strana vyjasní pravidla. Přítomny musí být zástupci obou stran, jak majority, tak i minority. Dalším řešením ze strany města, by byl návrh projektu za pomoci odborníků na dané téma. Byla by vhodná spolupráce s neziskovými organizacemi, které se začleňováním do společnosti zabývají. Neziskových organizací, které se touto oblastí zabývají, je mnoho. Mimo jiné, je to i státní Agentura pro sociální začleňování, která pomáhá městům a obcím při řešení problémů se začleňováním sociálně vyloučených lokalit. Je potřeba zvolit správnou variantu řešení, aby vedla k úspěšnému řešení. Východiskem pro zlepšení vztahů ve městě budou správně nastavená pravidla obou stran. To bude možné jen vzájemnou komunikací.

V rámci výzkumu můžeme vidět, jak na obyvatele města zapůsobila změna, která nastala po příchodu Romů na ubytovnu. Problémy se změnou spojené budou muset dříve nebo později řešit zástupci města s odborníky. S pomocí by měla přispěchat multikulturní andragogická činnost obsažená v procesech poradenství, péče, vzdělávání a výchovy.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- BALVÍN, Jaroslav. *Multikulturalita, sociální etika a hra*. Praha: Hnutí R, 2010. ISBN 978-80-86798-07-3.
- BALVÍN, Jaroslav. *Pedagogika, andragogika a multikultura*. Praha: Hnutí R, 2012. ISBN 978-80-86798-07-3.
- BALVÍN, Jaroslav a kol. *Romové a etika multikulturní výchovy*. Ústí nad Labem: Hnutí R, 1999. ISBN 80-902149-4-0.
- BALVÍN, Jaroslav a kol. *Metody výchovy a vzdělávání ve vztahu k národnostním menšinám*. Praha: Komise Rady hl. m. Prahy pro oblast národnostních menšin, 2005. ISBN 80-902972-8-9.
- BENEŠ, Milan. *Andragogika*. Praha: Grada, 2008. ISBN 978-80-247-2580-2.
- DAVIDOVÁ, Eva. *Cesty Romů: Romano drom 1945-1990*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1995. ISBN 80-7067-533-8.
- GLASSMANOVÁ, Gaby, 2002. Židovské a romské dědictví. *Romano džaniben*. s. 27. ISSN 1210-8545.
- HELUS, Zdeněk. *Úvod do psychologie*. Praha: Grada, 2011. ISBN 978-80-247-3037-0.
- HENDL, Jan. *Kvalitativní výzkum*. Vyd. 2. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-485-4.
- HORVÁTHOVÁ, Jana. *Kapitoly z dějin Romů*. Praha: Lidové noviny, 2002. ISBN 80-7106-615-X.
- JOCHMAN, Vladimír. *Výchova dospělých - andragogika*. In: *Varia sociologica et andragogica*. Olomouc: Univerzita Palackého, 1992, s. 11-22. ISBN 80-7067-073-8.
- KRAMULOVÁ, Daniela, 2013. Existuje národní mentalita? Ano, ale. *Psychologie dnes*. č. 1, s. 23. ISSN 1212-9607.
- KROHE, Petr. *Andragogický výzkum a kvalitativní metody*. Praha: Vysoká škola J. A. Komenského, 2006. ISBN 80-86723-17-8.
- MIKULÁŠTÍK, Milan. *Komunikační dovednosti v praxi*. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0650-4.
- NAKONEČNÝ, Milan. *Sociální psychologie*. Vyd. 2. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1679-9.
- NAVRÁTIL, Pavel. *Romové v české společnosti*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-741-8.
- NEČAS, Ctibor. *Romové na Moravě a ve Slezsku (1740-1945)*. Brno: Matice moravská, 2005. ISBN 80-86488-20-9.

- PRŮCHA, Jan a Jaroslav VETEŠKA. *Andragogický slovník*. Praha: Grada, 2012. ISBN 978-80-247-3960-1.
- PRŮCHA, Jan. *Interkulturní komunikace*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-3069-1.
- RÁC, Jan. *Studijní kresby – Cikáni očima českého malíře Jaroslava Jeřábka*. Zlín: Sdružení dětí a mládeže Romů ČR, 2013. ISBN 979-80-260-2043-1.
- RÓZYCKA, Malgorzata a Janusz BALKOWSKI. *Romowie-Roma-Romanies*. Vyd. 2. Wrocław: Fundacja integracji społecznej "PROM", 2011. ISBN 978-83-928354-0-0.
- ŘÍČAN, Pavel. *S Romy žít budeme - jde o to jak*. Vyd. 2. Praha: Portál, 1998. ISBN 80-7178-410-9.
- STRAUSS, Anselm a Juliet Corbinová. *Základy kvalitativního výzkumu*. Boskovice: Nakladatelství Albert, 1999. ISBN 80-85834-60-X.
- ŠVARÍČEK, Roman a Klára ŠEĐOVÁ a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

Internetové zdroje:

- Agentura pro sociální začleňování. *Agentura pro sociální začleňování podporuje obce při začleňování obyvatel sociálně vyloučených lokalit*. In: O Agentuře [online]. 2013 [cit. 2013-04-08]. Dostupné z <http://www.socialni-zaclenovani.cz/o-agenture>
- Aktuálně.cz. *Nepokoje na Šluknovsku*. In: Wiki, domácí [online]. Zář 13, 2011 [cit. 2013-04-08]. Dostupné z <http://wiki.aktualne.centrum.cz/nepokoje-sluknov-varnsdorf-rumburk-romove/>
- Aktuálně.cz. *Potyčka rozpoutala šluknovské nepokoje, soud odročen*. In: Domácí regiony [online]. Říjen 9, 2012 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z <http://aktualne.centrum.cz/domaci/regiony/ustecky/clanek.phtml?id=759775>
- Český helsinský výbor. *Projekt „Cesta k integraci: zvyšování právního povědomí Romů v Evropě“*. In: Proti rasismu a nesnášenlivosti [online]. 2012 [cit. 2013-03-22]. Dostupné z <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2013021102>
- EurActiv.cz. *Human Rights kritizuje Francii za diskriminaci Romů*. In: Sociální politika [online]. Zář 30, 2011 [cit. 2013-04-08]. Dostupné z <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/human-rights-watch-kritizuje-francii-za-diskriminaci-romu-009193>
- EurActiv.cz. *Integrace romské menšiny v Česku i celé EU zůstává zásadní výzvou*. In: Sociální politika [online]. Červen 22, 2012 [cit. 2013-04-08]. Dostupné

z <http://www.euractiv.cz/socialni-politika/clanek/integrace-romske-mensiny-v-cesku-i-cele-eu-zustava-zasadni-vyzvou-010019>

HOLUB, Petr. *Protiromské bouře začaly cestou na pracovní úřad*. In: Aktuálně. cz, domácí [online]. Zář 10, 2011, 13:00 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z <http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=713344>

Město Rumburk. *Projekt Zelený Rumburk*. In: Město Rumburk [online]. Duben 10, 2013 [cit. 2013-04-12]. Dostupné z <http://www.rumburk.cz/index.php?page=1&id=118>

Slovo 21. *Kdo jsme*. In: Kdo jsme [online]. Březen 28, 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z http://www.slovo21.cz/nove/index.php?option=com_content&view=article&id=19&Itemid=27&lang=cs

Slovo 21. *Romské projekty*. In: Aktivity [online]. 2013 [cit. 2013-04-22]. Dostupné z http://www.slovo21.cz/nove/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=35&Itemid=37&lang=cs

Vláda České republiky. *Poradní, pracovní a jiné orgány, jejichž činnost zajišťuje Úřad vlády ČR*. In: Pracovní a poradní orgány [online]. 2013 [cit. 2013-03-09]. Dostupné z <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/>

Zlínský kraj. *Multikulturní škola*. In: Rozvojové projekty – ukončené [online]. Únor 18, 2013 [cit. 2013-04-06]. Dostupné z <http://www.kr-zlinsky.cz/multikulturni-skola-cl-814.html>

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

AEDH	Association Européenne pour la défense des Droits de l'Homme
APDHA	Asociación Pro Derechos Humanos de Andalucía
BEMIS	Black and Ethnic Minorities infrastructures in Scotland
ČHV	Český helsinský výbor
ČR	Česká republika
DSSS	Dělnická strana sociální spravedlnosti.
LDH	Ligue des droits de l'homme
LLP	Liga lidských práv
NNO	Nestátní neziskové organizace
SŠ	Střední škola
ZŠ	Základní škola

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1: <i>Axiální kódování - starousedlíci</i>	35
Obrázek 2: <i>Axiální kódování - Romové</i>	44

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA PI: DOTAZNÍK – STAROUSEDLÍCI

PŘÍLOHA PII: DOTAZNÍK - ROMOVÉ

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK - STAROUSEDLÍCI

1. Jak vnímáte příchod Romů do vašeho města?
➤ Pozitivně a proč?
➤ Negativně a proč?
2. Myslíte si, že Romům vyhovuje toto bydlení a bydlení pohromadě?
➤ Proč?
3. Byli jste svědky konfliktů mezi bílými obyvateli Bystřice a Romy?
➤ Řešili jste přímo nějaký konflikt?
4. Myslíte, že zdejší Romové respektují své základní občanské povinnosti?
➤ Jestliže myslíte, že ne, tak uveďte nějaká porušení (např. kriminální činnost, drogy, neplacení nájmu, návyk na státní podporu, práce na černo)
5. Vadí vám, že jsou Romové odlišní vzhledem, svou kulturou i přístupem k životu?
➤ Proč?
6. Můžou si za chudobu a jejich tíživou situaci zdejší Romové sami?
➤ Z čeho tak usuzujete?
7. Myslíte si, že jsou zdejší Romové nevzdělaní?
➤ Myslíte, že se nemají zájem vzdělávat a proč?
➤ Myslíte, že nemají zájem o vzdělání jejich dětí a proč?
8. Snaží se město o integraci Romů v Bystřici pod Hostýnem?
➤ Jak? (projekt?)
9. Co by podle vás bylo zapotřebí pro bezkonfliktní soužití s Romy?
➤ Změnit chování a jak?
➤ Podřídit se většinové společnosti a proč?
10. Myslíte, že je řešení vystěhovat Romy z města?
➤ Z jakého důvodu?
➤ Mohli by zůstat a problémy nějakým způsobem řešit?

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK – ROMOVÉ

1. Odkud jste přišli?
➤ Z jakého důvodu jste sem přišli?
2. Jste spokojeni s bydlením?
➤ Co se vám nelíbí na bydlení?
➤ Vyhovuje vám bydlení s ostatními Romy pohromadě?
➤ Uvítali byste bydlení v samostatném bytě či domu?
3. Vyhledáváte společnost ostatních Romů nebo upřednostňujete soukromí?
➤ Účastníte se společenského dění ve vaší komunitě?
➤ Jsou vaše děti přítomny u veškerého dění ve vaší komunitě?
4. Jak se dorozumíváte mezi sebou a mezi ostatními lidmi?
➤ Mezi sebou – romsky, česky?
➤ Mezi ostatními lidmi – romsky, česky?
➤ Umíte romsky?
5. Máte stálé zaměstnání?
➤ Jste zaměstnaní?
6. Jste vedeni na úřadě práce?
➤ Jak dlouho?
7. Jaké máte vzdělání?
➤ Je pro vás důležité vzdělání vašich dětí?
8. Dochází ke konfliktům mezi obyvateli Bystřice pod Hostýnem a vámi?
➤ Jaké konflikty to jsou? (např. slovní útoky ze strany obyvatel)
➤ Kde, při jaké příležitosti? (nákupy, na úřadech, na ulici?)
9. Cítíte se být ponižováni?
➤ Z čeho tak usuzujete?
10. Snažíte se připodobnit většině?
➤ Jak, co proto děláte?
➤ Hlásíte se k romské nebo české národnosti?
11. Přemýšlíte o tom, že byste se odstěhovali jinde?
➤ Z jakého důvodu? (např. kvůli práci, lepšímu bydlení)